

מו"ש	הד"ג	ניו זרק
9:41	8:13	מונטריאל
9:57	8:29	לונדון
10:43	9:04	מנצ'סטר
11:04	9:24	אנטוורפן
11:13	9:41	ציריך
10:37	9:06	וינה
10:09	8:41	מלבורן
6:20	4:49	

דברי תורה לפרשת השבוע

הילולא
דצדיקא

אורחות
חיים

סיפור על
הפרשה

אמרי קודש
בעקבות

פנינים
קדים

רק על ידי היגיעה בה, והנה, באמת כל אחד מישראל יש לו חלק בתורה הקדושה, והשי"ת הראה לו למשה כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש (ויק"ר כב, א) דהיינו, משום שהשי"ת נתן זאת בכח, והאדם צריך לחדש ולהוציא מן הכח אל הפועל, ואילו לא היה בכח לא היה ביכולת האדם לחדש וכמו כן, אם השי"ת היה מוציאה אל הפועל היתה הבחירה בטלה. וזהו: "כמראה אשר הראה ה' את משה כן עשה את המנורה" שעל ידי זה יכול לחדש. (אך פרי תבואה) ולקחו פר בן בקר וגו' ופר שני בן בקר תקח לחטאת. (ח, ח) קשה למה הוצרכו הלויים להביא חטאת ביום שנתמנו לעבודתם. ונראה

דהנה יש חטאים קלים אשר לגבי האדם הפשוט אינם נחשבים כחטאים, אבל לגבי צדיקים שהקב"ה מדקדק עמהם כחוט השערה, חטאים ומומים המה. ולכן ביום שנתעלו הלויים ועלו לגדולה, אז נחשבו מעשים שונים שעשו מקודם לחטא, אף שמקודם לא היו כחטאים, כי מפאת ההתעלות נעשו ראויים לדקדק עמהם ביותר ולהחשיבם כחטאים. ולכן הוזקקו להביא קרבנות לחטאת, לכפר על החטאים ההם.

(הרה"ק החוזה מלובלין ז"ע)

ומנן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה ולא יעבוד עוד. (ח, כה)
פירש"י: "אבל חוזר הוא לנעילת שערים". יש לדייק אמאי נקט רש"י בלשונו "נעילת שערים", ולא פתיחת שערים. אולם רמז יש בדבר, כי האדם בצעירותו מתלהב בעבודתו לפני השי"ת אך צריך היה להזהר ולעצור בעד התלהבותו לבל יתערבו בו מחשבות של פניות וגיאיות, וכמו שנאמר: "מה יפו פעמך בנעלים" [שה"ש ז, ב] פעמך, היינו פעימות הלב בהתעוררו לעבוד את קונו; מה יפו פעימות אלו "בנעלים" – כשהן שמורים ונעולים לבל יתערבו בהם זה, וזהו שבח הזקנים שיש להם ישוב הדעת להזהר לבל תתפשט ההתלהבות

דבר אל אהרן וכו' בהעלותך את הנרות. (ח, ב)
אמרו חז"ל שהדלקה כשרה בזר, ואילו הטבת הנרות שהיא ניקוי הבזיכין משיירי הפתילה והשמן, נחשבת לעבודה וצריכה להיות על ידי כהן. כאן באו ללמדנו שההכנה למצווה גדולה מן המצווה. ומוסיף ואומר כי מלאכי השרת מקנאים בצדיקים, מפני שעניין ההכנה שייך רק בעולם הזה, ולא אצלם. בזה גדולה מעלת האדם ממעלת המלאך, על כן נקראים המלאכים "עושי דברו" כי הם מוכנים בכל רגע ורגע לעשות. לעומתם, בני אדם צריכים לזכך את חומר גופם, ולהתגבר על מכשולים, וכשיעשו כן, תגדל מעלתם מאוד.

(שפתי צדיק)

ויעש כן אהרן (ח, ג)

ודברי רש"י להגיד שבחו של אהרן. וכל מפרשי התורה תמחו על זה לפאר השבח קדוש ה' בדבר טרחא קטנה כזו? ונראה והוא שבכל מעשה בראשית נאמר ויהי כן, ובבריאת האור נאמר ויאמר אלקים יהי אור (לא נאמר ויהי כן) רק ויהי אור. אמרו הקדמונים כי האור הראשון נגזז להצדיקים לע"ל לכך לא נאמר ויהי כן, וידוע אשר מעשה המנורה ואורה היא מאור הגנוז לצדיקים. ואהרן קדוש ה' פעל כל זאת במעשה המנורה להאיר מאור הזה לזאת נאמר ויעש כן אהרן, הוא עשה ופעל במעשיו שהיו מהראוי לכתוב ויהי כ"ן" ומה נעמו דברי רש"י להגיד שבחו הגדול על אהרן הכהן שלא שינה שלפי מעשיו אין צריך לשנות הלשון בבריאת האור מלשון בריאות שאר מעשה בראשית עכ"ד (אהבת שלום)

וזה מעשה המנורה מקשה זהב וגו' כמראה אשר הראה ה' את משה כן עשה את המנורה. (ח, ד)
ידוע, שהמנורה רומזת על חכמת התורה (שמנורה בדרום, והרוצה להחכים ידרים ב"ב כה:), ואמרו רז"ל (מגילה ו:): "געתי ומצאתי תאמן". וזהו הרמז: "וזה מעשה

שמחו בה' וגילו צדיקים והרנינו כל ישרי לב

בהתרגשות ובחרדת הקודש נביעה ברכות מקרב הלב אל מול פני המנורה הטהורה עטרת תפארת ישראל, רבה דעמי' ומדברנא דאומת' פאר הדור והדרו נזר תפארתנו

ב"ק מרן אדמו"ר עט"ר שליט"א

ולמע"כ הגה"צ המפורסם חסידא ופרישא סיני ועוקר הרים מרביץ תורה ויראה

בקש"ת נאב"ד מאקאווזא שליט"א

ולמע"כ פרי צדיק עץ חיים, מגזע, אראלים ותרשישים,

הרה"צ רבי אהרן מרדכי שליט"א

**לרגל השמחה הגדולה, שמחת נשואי נכדתם-בתו
הכלה החשובה והמהוללה**

עב"ג החתן החריף והיקר אוצר כלי חמדה הרב אלימלך נ"י

בן הרה"ג ר' אהרן פנסתר שליט"א

בן הגאון החסיד המפור' ר' ז"ל הרב פנסתר ר"מ בישיבתינו הק'

ולסב החשוב של החתן נ"י הרב החסיד המפור' **שלמה גלבשטיין שליט"א**

יה"ר שיעלה חזיונו יפה לבנין עדי עד לתפארת שושילתא דדחבא רבוה"ק

ושמחה זו יושפע עלינו ועכב", שפע ברכה והצלחה חיי אריכי, בני ברוכי ומזוני רוויחי

ולראות רוב נחת דקדושה מכל יוצ"ח ומשפע שמחה זו יושפע כל מיני השפעות טובות

ישועות ונחמות לנו ולכל בית ישראל, ונזכה שב"ק מרן אדמו"ר שליט"א יאריך ימים

על ממלכתו, מתוך בריית גופא ונהורא מעליא לאיוש"ט עכב"צ בב"א

יעקב בן יוטל פריעדמאן אנטווערפן

אהרן בן יוטל פריעדמאן ניו-יורק

לעילוי נשמת הגה"צ ר' יצחק שלמה אונגר זצ"ל בן הגה"צ ר' אברהם צבי זצ"ל

אב"ד חוג חתם סופר בני ברק נלב"ע כ"ב סיון תשס"ד

הונצח ע"י תלמידו נאמן ביתו הרה"ח ר' יהושע קופמן שליט"א

שערים". שמבן חמשים שנה ומעלה יש לו מעלת הזקנים לנעול רגשי התלהבותו פנימה.
(הגה"ק בעל ה"חידושי הרי"ם" ז"ע)

ויאמרו האנשים ההמה אליו אנחנו טמאים לנפש אדם (ט, ז)

"מאחר שהיתה טומאתנו לדבר מצוה, למה תהיה גוררת עבירה" (ספורנו).
לכאורה כל קבורת מת היא מצוה, ומדוע גוררת היא אחריה עבירה ואסור לטמא מת לאכול בקדשים. ברם אותם טמאים נטמאו בארונו של יוסף, אשר השביע את בני ישראל להעלות את עצמותיו ממצרים. נמצא שהם נשארו אותו עבור כל ישראל וטענתם היתה שצריך להיות להם דין של "כלל ישראל", שטומאה נדחית בציבור. ולפי זה מובן כי הטעם שלא תקבלה טענתם, כיון שיש להם תקנה בפסח שני, כמו חגיגה שאינה דוחה את השבת. אבל הדין שטומאה הותרה בציבור, הוא בגלל שאין להם תקנה בשני, שהרי אם אין הציבור עושה בפסח ראשון, שוב אין עושים בשני. **בזה** מבוארים דברי המדרש (שמו"ר כ') האומר שבזכות יוסף עושים פסח שני. **זאת** כיון שבני ישראל היו משועבדים להעלות עצמות יוסף שבזכותו נגאלו, שהרי על הפסוק "ראה הים וינוס" אמרו חז"ל: "ראה ארונו של יוסף". אם כן היה הדין נותן שתדחה הטומאה ויעשו בראשון, אלא שנעשתה להם תקנה שיעשו בשני. אבל בשאר טמאים, לולי שהיתה מתחדשת הלכה זו לעשות בפסח שני בזכות נושאי ארונו של יוסף, לא היתה להם תקנה, ככל הקרבנות. **נמצא** שכל הטמאים עושים פסח שני, בזכות נושאי ארונו של יוסף. הרי שכל ענין פסח שני הוא כדברי המדרש בזכות יוסף. (שם משמאל)

ויאמר אלהם משה עמדו ואשמעה מה יצוה ה' לכם. (ט, ח)

לכאורה אין לשון זו מתאימה לענין מכל אדם לומר כך? אלא אדרבה, מזה יש ללמוד גודל ענותנותו של משה. כך אמר להם עמדו, בגללכם, בכוחכם ובזכותכם שתעמדו עמדי, ואשמעה מה יצוה ה'. כי אם תלכו מפה ותשאירו אותי לבדי, אין לי כל זכות לשמוע מה יצוה ה' לכם. (הרה"ק רבי אהרן מקרלין ז"ע תקס"ב-י"ז סיון תרל"ב)

לכה אתנו והטבנו לך כי ה' דבר טוב על ישראל. (י, כט)

קשה דהיה לו לומר כי ד' דיבר טוב עלינו, ולמה אמר על ישראל. ונראה דהנה כתיב בפרשת וירא, ויהי בשחת אלקים את ערי הכנע ויזכור אלקים את אברהם וישלח את לוט, ומה שהזכיר כאן את אברהם היינו מפני שעל לוט היה קטרוג שאינו ראוי להנצל יען שנתיישב עם רשעים, אבל הואיל ואברהם רצה שניצל לוט, ועל אברהם אין שום קטרוג, ממילא ע"ז נמשך רחמים על לוט ונשתתקו המקטריגים. והנה יתרו היסס ללכת עם ישראל, כי היה ירא פן ע"י החטאים יתעוררו המקטריגים ולבסוף לא יבאו ישראל לארצם. אך יען כבר הובטח נתינת א"י ליעקב אבינו עבור גודל צדקותיו ואין שום מקטרג שיהיה לו פתחון פה לדבר רע על יעקב אבינו, ממילא ע"ז היו ישראל בטוחים שיבאו לא"י אפילו אם אין בידם ח"ו זכות. וזה שאמר משה, לכה אתנו והטבנו לך, ואל תירא פן יגרום החטא ולא יגיע גם לנו ההטבה, כי ד' דיבר טוב על ישראל, היינו על יעקב הנקרא ישראל, וממילא אין שום מקום למקטריגים לבטל את ההבטחה הזאת, אלא בהכרח שתתקיים לטובת "ישראל סבא" (בני יששכר)

והאספסוף אשר בקרבנו התאוו תאוה וישבו ויבכו גם בני ישראל וגו'.

(יא, ד) פירש"י: "והאספסוף, אלו ערב רב שנאספו עמהם בצאתם ממצרים". והיינו, שרק הערב רב התאוו תאוה ולא ישראל, "כי אין שייך תאוה בבעל אמונה, כיון שבכל דבר שחסר לו אומר: מסתמא איני צריך לזה, דאם לא כן, הלא אני אומר ומברך לו יתברך 'שעשה לי כל צרכי', ואם היה צריך לי הדבר בוודאי היה לי. ואמר אח"כ: 'וישבו ויבכו גם בני ישראל, שעשו תשובה, על דרך שכתוב בספרים שאם יראה שחבירו עובר עבירה, יבין שיש בו גם כן שמץ קצת מעבירה ההוא, ולכן הראו לו זאת בחבירו כדי שהוא יעשה תשובה'". (זרע קודש)

ויאמרו מי יאכילנו בשר. זכרנו את הדגה וגו'. (יא, ד-ה)

לכאורה אינו מובן מה ענין "זכרנו את הדגה" לבשר. אלא ידוע שבמין טעמו כל הטעמים שרצו לטעום בו (יומא עה), אמנם, מאכל כזה שהיה ידוע להם טעמו, היו יכולים להמשיך במחשבה לטעום במין זה הטעם, אבל זה המאכל

שלא טעמו עדיין מעולם, לא ידעו איך להמשיך טעמו במין, שהרי מנין להם מה טעמו. והנה, טעם בשר כשר, דהיינו שנשחט ונמלח כדן, יש לו טעם אחר מבשר שלא נשחט ונמלח, ופשוט שבמצרים היו אוכלים בשר בלא שחיטה ומליחה, וממילא טעם בשר כזה הכירו וידעו, אבל טעם בשר שנעשה כמצוה זה עדיין לא ידעו טעמו. והנה כי כן, כאן אחר מתן תורה, שנצטוו במצוות הנ"ל על הבשר, וטעם בשר כזה עדיין לא ידעו איך להמשיך במין, לא כן טעם דגים שטעמו במין, שהרי לא נשתנה טעמו אחר מתן תורה, שלא היה בו שום מצוה. וזה שאמרו: "מי יאכילנו בשר כדי לטעום טעמו אחר כך במין; זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים" ואת טעמו אנו יכולין לטעום במין אבל טעם בשר לא, כאמור. (קדושת לוי)

וישמע משה את העם בוכה למשפחותיו וגו', ויחר אף ה' מאוד ובעיני

משה רע ויאמר משה אל ה' למה הרעות לעבדך וגו'. (יא, י) ויש לדקדק מאחר שחרה אף ה' מאד, א"כ למה בעיני משה היה רק רע, והלא כבוד שמים היה חמור בעיניו, ועוד לא די שהכעיסו לפני הקב"ה בא עוד משה בקובלנא, אדרבה היה לו להתרצות פני אדוניו ולהשיב מעליהם אפו, ויל"פ הכוונה בראותו כי היטב חרה לו על עם בני ישראל "ובעיני משה רע" היינו שהיה רע בעיניו מה שחרה אפו, והיה דואג על עם ה' ועל בית ישראל שלא יפלו בחרב, לכן היסב פני תלונתם והתרעם כאלו לא התרעמו על הש"י כי אם על נביאו נאמן ביתו, שהכל תלוי בו שאיננו יודע להנהיגם, וע"ז אמר **למה הרעות לעבדך לשום את כל משא עלי** שאינני כדאי ועי"כ אין להם מנהיג טוב, וכל כוונתו היה בזה להשיב את חמתו מעל בני ישראל, כי לא על ה' תלונתם כי אם עלי. (באר שמואל מהגה"ק מאונסדורף ז"ע)

והיית לנו לעינים. והיה כי תלך עמנו והיה הטוב ההוא וגו'. (י, לא-לב)

פירש"י: "והיה הטוב ההוא מה טובה היטבו לו, אמרו כשהיו ישראל מחלקין את הארץ היה דושנה של יריחו ת"ק אמה על ת"ק אמה, והניחוהו מלחלוק, אמרו מי שיבנה בית המקדש בחלקו הוא יטלנו, ובין כך ובין כך נתנהו לבני יתרו וכו' יש לפרש הענין שנתנו לבני יתרו דושנה של יריחו כי ידוע (ברכות סג:) ש"פסיעה גסה נוטלת אחד מחמש מאות ממאור עיניו של אדם", נמצא שכח הראיה מתחלק לת"ק חלקים ומאחר שאמר משה רבינו ליתרו: "והיית לנו לעינים", נתנו לבני דושנה של יריחו, שהיה ת"ק אמה על ת"ק אמה, כשיעור ת"ק חלקים של מאור העינים. (צמח ה' לצבי תצ"ז-כ' סיון תקצ"ב)

ויאמר לו משה המקנא אתה לי ומי יתן כל עם ה' נביאים. (יא, כט)

דהלא יהושע התרעם על שנתנבאו משה מת יהושע מכניס את ישראל לארץ, וא"כ איזה תועלת יהא אם יהיו כל העם נביאים ויראו את הדבר הזה, ולמה חפץ משה בכך, ונראה דהנה אחד מן הטעמים שלא נכנס משה לארץ הוא כדי שלא ידאגו מתי המדבר שהם לא יקומו לתחיה וישארו בקבריהם, אלא עתה יוכלו לסמוך על משה דכשם שהוא יקום בודאי לתחיה אף שהוא קבור בחו"ל, כן הם יקומו ג"כ עמו לתחיה. אבל אם יהיו כולם נביאים והיו רואים בנבואה שהם יקומו לתחיה, אז לא היה צריך משה למות אלא הוא היה יכול להכניס את ישראל לארץ. וזה שאמר לו משה, המקנא אתה לי, האם חפץ אתה באמת לקנאות עבורי ולראות שלא תתקיים נבואתם אלא שפיר אכניס את ישראל לארץ, מי יתן כל עם ד' נביאים, הלואי היו כולם נביאים, אז לא היתה נבואתם מתקיימת אבל עתה מה תועלת תהא לי אם אכלה אותם כרצונך. (הגה"ק הרב ר' יונתן אייבשיץ ז"ע)

ויאמר אל נא תעזוב אותנו כי על כן ידעת חנותנו במדבר והיית לנו

לעינים והיה הטוב ההוא אשר ייטיב ה' עמנו והטבנו לך. (י, לא-לב)

הדקדוקים רבו ונ"ל דהנה הקב"ה עושה תמיד נסים עם בני אדם, אבל לא כל אחד מכיר בניסו, וישנם בנ"א אשר יחשבו כי הכל מתנהג ע"פ דרך הטבע, ולא חלי ולא מרגיש כי הוא גברא דמרי סיעה, כדאיתא בחז"ל (נדה ל"א) מעשה באחד שרצה לילך למדינת הים בשביל משא ומתן וטרם שירד אל הספינה ישב לו קוץ ברגלו ולא היה יכול לילך אל הספינה והספינה הלכה לדרכה והיה מצער את עצמו מאד, לימים שמע שנטרפה הספינה בים ושם מאד, והוא לא ידע שהקב"ה עשה לו נס בזה וסיבב שישב לו קוץ ברגלו אלא חשב מקרה הוא. והנה בן אדם היודע ומכיר שהקב"ה עושה עמו

איכנה יראה, ויאכל חצי בשרו, שעכ"פ חצי האחר של הקירבה המתקיים לעולם ייאכל מתוך שתמות חלילה.

אל נא רפא נא לה. (יב, יג)

מפני מה לא האריך משה בתפילה, שלא יהיו ישראל אומרים, אחותו עומדת בצרה והוא עומד ומרבה בתפילה (רש"י). ולכאורה, כאשר יש מקום להתפלל אל ה', מן הראוי להאריך בתפילה ובתחנונים, ואף אם האח מתפלל בעבור אחותו הנתונה בצרה, צריך הוא להרבות בתפילה עבורה, כשם שעליו להרבות בתפילה עבור כל אדם אחר הנתון בצרה וזקוק לרחמי השם יתברך. ואם כן, כיצד יתכן לומר על ישראל שהיו אומרים על משה: "אחותו עומדת בצרה והוא עומד ומרבה בתפילה". ברם, לאמיתו של דבר, ביסודה ובשורשה של תפילה - האריכות בה היא למות, שהרי "רחמנא ליבא בעי" (סנהדרין קו:), ואם אמנם היה האדם יכול להגיע לתכלית התפילה בדרך קצרה - דיו בכך. אלא מאי שנינו: כל שאפשר לו לבקש רחמים על חברו ואינו מבקש נקרא חוטא. ואם תלמיד חכם הוא צריך שיחלה עצמו עליו (ברכות יב:). והנה, טבע העולם הוא, שלכל אדם כואב את צער חברו במידה שונה. הדבר תלוי הן באופיו ותכונות נפשו של האדם, והן במידת קרבתו של החולה אליו. ככל שנפשו של האדם רגישה ולבו רחום וחנון, וככל שיחסו אל החולה המסויים קרוב וחם - כך יכול הוא להגיע בנקל למצב "שיחלה עצמו עליו". על כן, כדי שכל אחד ואחד יוכל לקיים את דברי חז"ל "שיחלה עצמו עליו", הדרך לכך היא על ידי ריבוי בתפילה ובתחנונים, המשברים את לבו של האדם.

ועל ידי כך מרגיש יותר ויותר את צער החולה. לפיכך אילו היה משה רבינו מאריך בתפילתו על מרים, היה זה לכאורה אות ועדות לכך שאין לבו של משה מרגיש בצרה, ולכן נזקק הוא להשתמש בריבוי בתפילה כדי לפתוח את לבו עד שיחלה עצמו עליה. ואם כן, אין לך חילול ה' גדול מזה אשר למרות שמדובר במשה איש האלוקים ולמרות שהחולה היא אחותו, אשר לבו של האדם חם בקרבו כלפי בני משפחתו הקרובים עם כל זאת אין משה מרגיש בצרה של מרים אחותו, עד שנזקק להרבות בתפילה כדי לשבר את לבו. וזהו שאומר רש"י: "מפני מה לא האריך משה בתפילה שלא יהיו ישראל אומרים: אחותו עומדת בצרה והוא עומד ומרבה בתפילה". אלא קיצר בתפילתו וזעק אל ה' "א-ל נא רפא נא לה", ובכך הוכיח לישראל כי צערו על מרים היה רב, ודי היה לו בתפילה קצרה כדי להחלות עצמו עליה.

ויצעק משה אל ה' לאמור וגו'. (יב, יג) פירש"י: "אמר לו, השיבני אם אתה מרפא אותה אם לאו". ויש להבין, אם ישיבנו 'לאו', מה ירויח בזה. ונראה, לפי מש"כ האלשיך הק' (פר' נח בשם מהר"י בירב זצ"ל), כי דרך אב רחמן כשיחרה אפו על בנו, שעד שלא הוציא בשפתיו דברי כעס, לבו בוער כאש, אך אם יבטא בדברים לומר: אשמיד, אהרוג ואבד וכדומה, דברים קשים, עי"ז תשכך חמתו כאילו כבר עשהו. ובזה פירש הפסוק (שמות לב, יד): "וינחם ה' על הרעה", וזאת עי"י "אשר דבר לעשות לעמו", שהטיל כעסו בדיבור, ועל ידי זה נשתק מזעפו. הוא אשר ביקש משה רבינו כאן: "השיבני אם אתה מרפא אותה", ואם תאמר כן, מה טוב, שהרי מן הטובה אין חזרה (ברכות ז:), "ואם לאו" - אם יאמר לו: לאו, בזה עצמו ישתוק מזעמו, ולרעה יש חזרה (רמב"ם הל' יסוה"ת פ"י ה"ד), וירחם עליה לרפאותה מהרה. וזהו שנאמר: "ויצעק משה אל ה' לאמור" שיאמר איזו אמירה, הן או לא, כי בין כך ובין כך אתה "א-ל" בחינת חסד וכשתאמר כך או כך, אז "נא רפא נא לה".

נסים, בודאי לא יאמר על רכושו וקניניו כחי ועוצם ידי עשה לי החיל הזה, ודין גרמא שיתן גם צדקה לאחרים בידועו שאם הוא יתן לאחרים הקב"ה יחזור ויתן לו, משא"כ מי שחושב שהכל מתנהג ע"פ דרך הטבע, וכל רכושו בא לו רק ע"י עמלו וכח ידו ואינו יודע שבא לו מהקב"ה לא יתן צדקה לאחרים. והנה בני"י בהיותם במדבר היה הקב"ה מנהיגם בנסים גלויים חוץ לדרך הטבע, וידוע דהרגל נעשה טבע, ולכן אפשר היה לחשוש שע"י הרגילות בנסים יחשבו שכך צריך להיות, ולא ירגישו בזה שהקב"ה מנהיגם בנסים חוץ מן הטבע, וז"ש משה ליתרו "אל נא תעזוב אותנו" ואם תשאל למה אנו מפצירים בך, לך אמר "כי אתה ידעת חנותנו במדבר" דהיינו שמכיון שאתה אינך מורגל כל כך בנסים ולא ידעת רק חנותנו במדבר, אבל קריעת ים סוף ומלחמת עמלק ושאר נסים לא ראית לך "והיית לנו לעינים" תוכל להורות ולהראות לנו על כל דבר שהוא נס ואז לא נוכל לומר כחי ועוצם ידי, וממילא ניתן גם צדקה לאחרים וזה שסיים "והיה הטוב אשר ייטיב ה' עמנו והטבנו לך" וא"ש.

(דברי מהרי"א תקנ"ז-כ"ג סיון תרכ"ו)

והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה. (יב, יג)

יש לפרש ע"ד המבואר בתוס' (ע"ז ג. ד"ה כהנים) שיש חילוק בין 'אדם' ל'האדם', כי 'אתם קרויין אדם ואין עובדי כוכבים קרויין אדם', ו'האדם' - כולל אף עובדי כוכבים. דהנה כל עיקר עבדות הצדיקים בעוה"ז הוא לבער הקוצים מן הכרם ולהגדיל שמו הגדול בעולם וימלא כבודו את כל הארץ, כי בזמן שיש עדיין עובדי רצונו בעולם אין כבודו ית"ש יכול להיות שריו עמהם. והנה על דרך זו היה משה רבינו ע"ה מצטער כל הימים, כי רצה לעקור ולהעביר ממשלת הסט"א מכל וכל, שכבר יהיה מאז ה' ימלוך לעולם ועד, אך לא היה יכול לזה, כי עדיין לא היה הזמן הנכון, אך הוא תלה כי החסרון הוא מצידו, כי הוא אינו חשוב לכולם. וזהו שנאמר: "והאיש משה עניו מאד", והענוה באה לו "מכל האדם" הם העובדי כוכבים "אשר על פני האדמה". כי הסט"א עדיין קיים בעולם הזה ואינו יכול לעקור אותו, ומכך באה לו הענוה.

(תפארת שלמה)

אל נא תהי כמות אשר בצאתו מרחם אמו ויאכל חצי בשרו. (יב, יב)

נראה כוונת הכתוב, דהנה איתא בשבת (דף ק"ט) כל המבזה תלמיד חכם אין רפואה למכתו. וטעם הדבר נראה, דאיתא בב"ב (דף קט"ז) מי שיש לו חולה בתוך ביתו ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים. וקשה מה שגאון זה ממה שאיתא בירושלמי בפרק בתרא דברכות (ה"א) דאם בא על אדם צרה לא יצווה לא למיכאל ולא לגבריאל אלא להקב"ה בלבדו, ולמה לת"ח רשאין ללכת. ויש לתרץ כי המלאך שאין לו חיבור עם האדם, לכן המתפלל אליו נראה כאלו עושהו למוצק בינו לבין קונו וזה אסור. אבל בת"ח שפיר מקושר עם האדם, כי כלל ישראל כקומה אחת שלימה, הת"ח הוא הראש ושאר בני אדם הן שאר האברים. ובכן הראש מרגיש בכל מכאובי הגוף מכף רגל ועד קדקד, וכמו כן הת"ח מרגיש בצערן של ישראל. לכן הולכין אליו שיתפלל בעד עצמו, ולא שעושין אותו כממוצע בין האדם לקונו ח"ו. אולם המבזה ת"ח ואינו מחשיבו להראש החשוב שבכל האברים, אז אסור לו לבוא בעת צרתו להת"ח ולבקשו להתפלל עליו, כי זה מורה שעושהו כממוצע, דהלא אינו מאמין שהוא הראש דהרי לא כיבדהו ולא החשיבהו, וכיון שבא אליו בתורת ממוצע לא יועילו תפלותיו, לכן אין תרופה למכתו. והנה משה היה חושש שגם מרים דינה כמבזה ת"ח. לזה אמר אל נא תהי כמות, שלא תהיה בבחינת אין תרופה למכתה שדינו למיתה, דבשלמא סתם מבזה ת"ח מורה שאין לו קשר עם הת"ח, אבל מרים שאני שהיא אחת עם משה בקירבה גופנית. וזה שאמר בצאתו מרחם אמו, שיצאו מרחם אחת וקרויין נינהו. אמת כי לולא שדיברה עליו ה' לה קירבה כפולה, האחד מצד שהוא ראש לבני ישראל והשני מצד אמו, אבל עתה אף שקירבה אחת ליתא, אבל האחרת לא נותקה. ובכן

דברי תורה מרבוה"ק מבעלזא

מקודם לפי שכשראה אהרן חנוכת הנשיאים חלשה אז דעתו וכו', אמר לו הקב"ה חייך שלך גדולה משלהם שאתה מדליק ומיטיב את הנרות, ואמר אאמור" [מהרי"ד] זי"ע הכוונה דאיתא בברטנורא במסכת תמיד (פ"ב, מ"ט)

בהעלותך את הנרות. (ח, ב) פירש רש"י ז"ל מכאן שמעלה היתה לפני המנורה שעליה הכהן עומד ומיטיב. ויש לדקדק למה דוקא "ומיטיב" הלא גם ההדלקה היה על המעלה. וי"ל בדרך רמז על פי מה שמביא רש"י ז"ל

ז"ל להגיד שבחו של אהרן שלא שינה, וצריך לדקדק מה החידוש שאהרן לא שינה ממה שציוה ה', ונראה לפרש דיש להבין הציווי של הקב"ה אל מול פני המנורה יאירו ז' הנרות, דהיינו הנרות יהיו נוטים לנר האמצעי, דהלא דבר הוא נגד הטבע כי טבע השלהבת שעולה למעלה, וגם אם יקחו נר ויטו אותו לצדדים תעלה השלהבת רק למעלה, א"כ מה הועילו בזה שהנרות יהיו נוטים לנר האמצעי, וזהו שכתב רש"י ז"ל מגיד שבחו של אהרן שלא שינה פירוש שאהרן הכהן היה כזה שהיה יכול להדליק הנרות כאשר ציוה ה' אותו שהנרות יהיו נוטים לנר האמצעי וגם השלהבת תהיה נוטה דהיינו מגודל ענותנותו, וזהו שבגודל קדושתו לא שינה אלא עשה כאשר ציוה ה', אל מול פני המנורה העלה נרותיה.

ולקחו פר בן בקר וגו' ופר שני בן בקר תקח לחטאת. (ח, ח)
פירש"י: ולקחו פר בן בקר, והוא עולה. בכונה תחילה הזכירה התורה רק ברמז שהפר הראשון הוא של עולה, בעוד שאת הפר השני כתבה במפורש שהוא של חטאת, כדי להורות לאדם שיכיר בכל עת בשפלותו, וירגיש תמיד שהוא חוטא וזקוק לקרבן חטאת, ובעוד שהעולה הבאה לכפר על המחשבה, לא נזכרה במפורש, שלא יגיש דעתו שכבר השיג מדרגה זו, הודגש פר החטאת המורה על כך שצריך האדם תמיד לחשוב שהוא חוטא ואשם.

ויהי בשנה השנית בחדש השני בעשרים בחדש נעלה הענן מעל משכן העדת. (י, יא) בא וראה שבכונה תחילה הודיע לנו התורה הקדושה כי בעשרים בחודש השני הוא חודש אייר היה מסעם הראשון של ישראל, בדרכם להיכנס לארץ ישראל, בכדי להורות לנו חשיבותה של ארץ ישראל, כי כשם שלפני קבלת התורה היו ישראל זקוקים להכנה של מ"ט יום באמצעות ספירת העומר שספרו מחג הפסח ועד יום קבלת התורה, כך גם בטרם החלו במסעם על פי ה' לארץ ישראל נדרשו לעשות הכנה כדוגמת אותה הכנה והיינו מיום הקמת המשכן בא' ניסן שעל ידו נמשכה קדושה על ישראל עד כ' אייר שהם מ"ט יום, והכל בכדי להמשיך את הקדושה שיזכו להיכנס לארץ ישראל בקדושה ובטהרה.

(כ"ק מרן מהר"ש זי"ע)

בהא דאיתא בגמ' (יומא לג, ב) "בבוקר בבוקר" חלקהו לשני בקרים, שהיה מפסיק בקטורת או בדם התמיד בין הטבת חמש נרות לשתי נרות, וכיון דכתיב (שמות ו, ל) בהטיבו את הנרות, ואין נרות פחותות משתים, על כן היה מטיב שתי נרות לפחות, והקשה הברטנורא איך היה בזמן הנס שהיה נר מערבי דולק ולא היה יכול להטיבו, ותיירץ דפרסומי ניסא דחה מצווה זו עיי"ש. **ולפי"ז י"ל** דאהרן הכהן ראה בחנוכת הנשיאים שהיה הוראת שעה כמ"ש רש"י ז"ל לעיל בפרשת נשא (ז, יד) דלא מצינו קטורת ליחיד ולא על מזבח החיצון רק כאן, והיה לו חלישת הדעת שלא זכה לקדושה זו, "אמר לו הקב"ה חייך שלך גדולה משלהם", שגם במנורה היה כאן הוראת שעה שע"י פירסום הנס לא יכלו להטיב שתי נרות והיה בכל יום, אד"ק ז"ל לוי"ל שזהו הרמז שמעלה היתה לפני המנורה שעליה הכהן עומד ומטיב, שזה היה המעלה של המנורה שזה דבר תמידי, שעמידה הוא דבר תמידי, שהכהן עומד ומטיב, שזה ג"כ הוראת שעה בכל יום.

ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרתיה. (ח, ג)
פירש"י להגיד שבחו של אהרן שלא שינה, וצריך לדקדק מה בא רש"י ללמדינו שאהרן לא שינה ממה שציוה ה', ויש לומר דהנה כתוב בהעלותך את הנרת חסר וא"ל. אל מול פני המנורה יאירו ז' הנרות, מלא. ויעש כן אהרן וגו' אל מול פני המנורה העלה נרתיה חסר, והטעם הוא כי השם יתברך אמר למשה רבינו ע"ה ללמד לאהרן הכהן **(וכן הוא ציווי לכל צדיק וצדיק שבדור המכונה בשם אהרן הכהן)** דכאשר יעלה ברצונו הנשמות אשר פגמו, כמו שכתוב (משלי כבז) נר ה' נשמת אדם, (בהעלותך את הנרת חסר) יראה למלאות פגימתם, ולתקן אורם כאשר היה בתחילה, וזהו אל מול פני המנורה, היינו מנורה של מעלה כידוע מדברי המקובלים, יאירו ז' הנרות לכן כתוב מלא והודיענו הכתוב ויעש כן אהרן וגו' אל מול פני המנורה העלה נרתיה, שהעלה את הנשמות החסרות וזהו שפירש"י ז"ל להגיד שבחו של אהרן שלא שינה, כי תיקן הנשמות הפגומות עד ששבו למעלתם אשר היו בראשונה בלי שום שינוי.

(כ"ק מרן מהר"ש זי"ע)

ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרתיה. (ח, ג) פירש"י

סיפור על פרשת השבוע

התחיל לבכות על הכרכשת ומשנפתח מקור דמעותיו, נמשכה עליו התעוררות לשוב בתשובה. ועמד כל יום הכפורים ובכה על תיקון נפשו. מכאן, אמר הסבא קדישא מראדושיץ, שאפילו כונה של הדיט שיש בה נימה טובה, יכול הוא להתעלות מתוכה למדרגה גבוהה בהתרוממות הנפש. וזה לעומת זה, כל כונה רעה מביאה את האדם מדחי אל דחי. וזה שנאמר, ויהי העם כמתאוננים, התחילו כעין מתאוננים, וכבר רע באזני ה', והגיעו לכל העבירות החמורות האמורות בפרשה

ויהי העם כמתאוננים רע באזני ה'. (יא, א) כתוב כמתאוננים. בכ"ף, הדמיון ולא מתאוננים ממש. **על זה סיפר הסבא קדישא מראדושיץ, (תקכ"ה-י"ח סיון תר"ג)** מעשה שהיה בראדושיץ בכפרי אחד שבא לעיר ליום הכפורים להתפלל בין יהודים. לביל כל נדרי ראה שכל המתפללים בבית הכנסת מתעצמים בתפלתם בבכי רבה, והוא אין תפלתו בפיו. הניח בית מלא כל טוב ואינו חסר דבר. נצטער הרבה. מתוך הצער נזכר שיש לו בבית כרכשת שמנה, ובצאתו שכח להורידה למרתף שתישמר ובודאי תתקלקל.

אורחות חיים

קליפות אגוזים - נת' במ"ב (קז) שאינם ראויים למאכל בהמה, ולכן, אף שעצם הקילוף כדי להוציא מהם האוכל מותר בדלהלן, ובשעת הקילוף אף מותר לטלטל הקליפות ולהניחם בצלחת או בפח האשפה, מ"מ לאחר הנחת הקליפות על השולחן או בצלחת אסור לשחק בהם ולהזיזם הנה והנה, ודין פיגוי הצלחת עם הקליפות מהשולחן ית' להלן.

קליפות בוטנים - ראויים למאכל בהמה, ומ"מ בזמננו נת' לעיל שיתכן שדין קליפות הראויים למאכל בהמה כדין קליפות שאין ראויים, וממילא דינם כקליפות אגוזים.

אם קילפו ביצים על השיש, האם מותר לפנות הקליפות לאשפה?
במ"ב (קז) מביאר שקליפות ביצים אינם ראויים למאכל בהמה, ואסור לטלטל סתם, אבל אם צריך למקום שעל השיש מותר לפנותם, ועדיף שיקלפם לתוך כלי, ואז יפנה הקליפות ביחד עם הכלי ויזרקם לאשפה כדי שלא יצטרך לטלטלם בידיים, רק יטלטלם ע"י דבר אחר, אכן, אף אם לא עשה כן וקילפם על השיש יכול לפנותם בידיים מדין 'אָרֶץ שֶׁל רֵעִי'.

(נערך ע"י הרד"ג ר' יעקב טרוביבע שליט"א)

המקלף תפוז או תפוח כיצד ינהג עם הקליפות?

קליפות תפוח ואגס [ומלפפון] ראויים למאכל אדם, ואין עליהם כלל דין מוקצה, וקליפות תפוז ראויים למאכל בהמה, ועפ"י פשוט דברי השו"ע (כט) מותר לטלטלם בידיים בכל אופן, אכן, המתגורר בעיר שאין בהמה מציאות שם יל"ע אם מועיל מה שראויים למאכל בהמה שבכפר, ויש שכתבו (עיי' פס"ת מב) שאף בעיר מצוי שחיות שונות משוטטות באשפה ואוכלים קליפות אלו, ומאידך, כתבו עוד שאף בכפר שבהמה מציאות שם בזמננו אין הדרך לתת קליפות ושאר פסולת לבעלי חיים פן יבולע להם וינזקו, רק נותנים להם מאכל המיוחד להם, ולפי זה דינם כקליפות שאינם ראויים, ולכן, ראוי לקלפם לתוך כלי ולסלק הקליפות יחד עם הכלי, וכן הדין אם מקלפם על גבי גיליון המשמש כמפה לשולחן ומסיר המפה ומסלק עימו כל הפסולת ומשליכו לאשפה, ובאופן שקילף על הגיליון וזקוק לגיליון שעל השולחן ואין בדעתו להסירו יכול לסלק הקליפות בידיים מדין 'אָרֶץ'.

האם מותר לשחק ולהזיז הנה והנה קליפות אגוזים, שקדים ובוטנים המונחים על השולחן בשלום זכר' או ב'באט' ע'?

הגה"צ רבי יצחק שלמה אונגר זצ"ל, אב"ד חוג חתם סופר בני-ברק וראש ישיבת "מחנה אברהם" גלב"ע כ"ב סיון תשס"ד
 כ"ץ אב"ד סערדהעלי.

הגדול רתוק היה למיטתו מלופף בייסורים ונוזק לעזרת בנו יקירו בכדי לשאת בעול הנהגת העדה ובני הישיבה, משכך, שב רבי יצחק שלמה לבית אביו בקאפואר, לסייע לו בעת חוליו, עד ליום המר והנמהר בו כבש הצור את הונגריה, אז עלה האב הגדול על מוקדה יחד עם קהל עדתו, רבי יצחק שלמה עצמו זכה לשרוד את התופת כשהוא מתגלגל ממחנה עבודה אחד לרעהו, את כוס התרעלה שבה עד תומה ופעמים רבות היה בין החיים והמתים, אך בחמלת ה' זכה וניצל בנסי ניסים.

סיפור רבינו זצ"ל אני מחויב לחזור כ - 45 שנים, זוכרני ימים מקדם, זוכרני את היום המר לפני כ - 45 שנים, עת שהרשע נכנס להונגריה, זה היה ביום א' בשבוע, שלאחר פורים, ואנחנו - בחורים - עדיין לא תפסנו את ערכו הנורא של היום, את האסון שהיום הזה מביא לנו. ישבנו בביהמ"ד אצל אבי הק' ז"ל. אבי קרא לי לחדרו - ואני מוצאו בוכה, שזה היה אצלו חזון מאד בלתי נפרץ כיון שהיה מטבעו אדם חזק מאד ולא התפעל במהרה. אני מוצאו בוכה והוא אומר לי: תכנס לביהמ"ד, ותאמר לבחורים לסגור הגמרות ושיסעו מיד הביתה, אין לי לב, איני יכול להכנס ולהפריע ללמוד תורה - הוא שהי' כל כולו דבוק בתורה באופן נוראי - איני רוצה להאריך בזה - ובשבילי, לבטל ולסגור גמ' ולנעול ביהמ"ד, - ביני עמודא היכא דהוי גרסי - זה מסירת נפש בפועל ממש - אמר: שאין לו לב לזה, אמרתי לו איני יכול, ואמר לי: תכנס, ואמור להם ליסע מיד הביתה, ובזכות זה אני מבטיח שתזכה להרביץ תורה ברבים - ובזה נפרדנו, ושעתיים אח"כ גם אני ברחתי מהבית - יותר לא היתה לי הזכות לראות את אבי ז"ל.

ועכשיו ברצוני לספר את ההמשך שלא סיפרתי לאיש - מלבד לאחר הגה"צ דומו"ץ בסקווער ר' זלמן ופה אני מוצא לזה זמן מתאים בכדי לספר, עבר עלינו גיהנום מר! אבי ז"ל, בשעת הפרידה לקח גמ' קטנה של ש"ס וורשא, וקרע ממנו את מסכת כריתות בדפים, ונתנם לי, ואמר: תכניס לסיפך ותלמד מסכתא כריתות, ובעזה"י תנצל ממיתה משונה. וציווני שאם אוכל, אחזור תמיד מסכתא כריתות, ואם אפשר, ללמוד ברבים - עברו זמנים ושחררנו בטרעזינשטאט, ביום השיחרור קיבלתי מחלת "הפלעק טיפוס" ר"ל, ומה"פלעק טיפוס" קבלתי דלקת קרום המוח ר"ל.

כך שכב כשבועיים בלי הכרה בבית חולים צבאי רוסי שהיה שם, למראה מצבו הגרוע

עד גיל ט"ז למד בישיבת אביו בקאפואר, אז גלה למקום תורה אל ישיבתו של רבו האהוב בעל זיגד יעקב בפאפא, בו דבק בלב ונפש. עד מהרה התבלט כאחד מהאריות שבחבורה כשרבו הגדול מאציל עליו מהודו. על שולחנו סועד היה את סעודות השבת כבן-בית, ויחד היו מטיילים מדי יום בשעות של לפנות בוקר ועוסקים יחד בפלפולא דאורייתא, לאחר הסתלקות רבו ביום ש"ק ב' אדר תש"א נקשר רבי יצחק שלמה לבנו הגדול, ידידו ורעו הגה"ק בעל יוחי יוסף צוק"ל אשר מילא את מקום אביו בפאפא.

רבינו התבטל אליו באופן מוחלט ונהג בו כדין תלמיד לרב. די לנו אם נביא מן הדברים שאמר לאחר פטירתו ביום י"ג מנ"א תשד"מ כאשר נסע מארץ ישראל לארה"ב במיוחד להספידו בעת הקמת המציבה, כדי לדעת במה דברים אמורים, וכך אמר בהספידו: "בזכרוני שהזיגד יעקב זי"ע אמר לאבי הי"ד תחת אחד השיחים: מיין רבי יוסף (רבי יוסף שלי) לא היה מעולם בגדר ילד, קדוש הוא מרחם אמו, הרצינות שלו והיראת שמים שלו נפלאים היו עוד משחר טל ילדותו. וההספד הי' נורא ואיום כל העם בכו בכי רב כאילו מתו מוטל לפניו. וכמו"כ אמר אז שבנו כבר הנהיג את ישיבתו בצעירותו, קדושתו ופרישותו היו לשם דבר כבר מאז, זוכרני כאשר הזיגד יעקב עדיין התגורר בצעלים, וכאשר נסע למרחצאות ואנו התלמידים לוינו אותו לתחנת הרכבת, בקש מאתנו שבחזרתנו לעיר נקיף את בנו כדי שח"ו לא יכשל בשום מראה אסור, וכל זה מדובר בבחור בסביבות הבר מצוה, ובסה"כ מדובר ברחובות צעלים, וכ"ז אמר לנו לעשות כי בעצם הוא אמר לאביו שבכלל לא רוצה לצאת לחוצות העיר בגלל זהירותו המופלגת.

הוסמך להוראה עוד בבחרותו מהגה"ק משימאני זי"ע שהיה ידוע ומפורסם כאיש קדוש ובעל מופת, ובא אליו בעשרת ימי תשובה להיבחן ושאלו הגה"ק עכשיו באת? אבל כיון שכבר באת אבחן אותך, לאחר שיצא עמו לשדה והתישבו על הדשא בחנו בע"פ סעיף אחר סעיף שו"ע יו"ד ח"א עם הפמ"ג וחלק נרחב משו"ע או"ח, ועל אף הכל בסיומה של הבחינה לא נתן לו את ההורמנא באומרו שאין דרכו לתת הורמנא לבחורים, אמנם לאחר זמן כשנצרך רבינו לכך כשנחלש אביו והיה לו לעזר, שלח לו את כתב היתר הוראה לביתו שבקאפואר.

קרבו ובאו שנות ימי הרעה עם התקדר שמי אירופה וצחצוחי מלחמה נשמעו, אביו

הגה"צ רבי יצחק שלמה אונגר זצ"ל, אב"ד ור"מ דקהל חוג חתם סופר - ב"ב נולד ביום י"ז אדר ב' תרפ"א לאביו הגה"ק רבי אברהם צבי הי"ד. רבה הנערץ של קאפואר שבהונגריה, נצר לגזע אראלים וישישים היה, דור שישי להגאון בעל פנים מאירות זי"ע ומצאצאי האריז"ל. החכם צבי ועוד קדושי עליון. שנות ילדותו עברו עליו במחיצת אביו הגדול אשר השריש בו דרכי תורה ויראה, הביאהו חדריו ולמדו דרכי ההוראה והנהגת הציבור.

סיפר לי אבא מו"ר זצ"ל שרבו הקרן לדוד זצ"ל בחנו אז על פה כל מסכת בבא בתרא עם לשונות הרשב"ם והתוס' כסדרן - ופ' חזקת הבתים בחן אותו כמה פעמים נזכר אביו, כמ"פ רבא, כמ"פ מלת אש, כמ"פ מלת מים, וכדומה - ואחר זה בחן אותו כל הלכות שבת - וח"א מיו"ד עם הפרמ"ג - ואח"כ יור"ד הלכות ריבית - וכשגמר הבחינה שנמשכה בערך שבוע שלם אז נתן לו היתר הוראה - ואמר לו רבו ז"ל עכשיו אתה יכול ללכת בטח כי ה' הטוב יהי' בעזרך בזכות התורה"ק שלמדת בהתמדה כה רבה.

עוד שמור אצלי אגרת שכתב לאביו ז"ל תיכף אחרי חתונתו בה מספר איך סידר יומו ליזמי למודיו - והוא מוסר השכל איך איש צעיר ימים לא יבטל אף רגע ביום - וגם בלילות כבר אז מיעט בשנינה - ראיתי בין כתבי ידיו חבור שלם על מס' חולין כמעט דף על דף מה שחידש אז בשנה ראשונה!

בהיות אביו מקושר לצדיקים היה נוטל עמו לנסיעותיו את בנו יקירו, למען ימלא את אוצרו מלוא החפניים ממעיינותיהם כן נוסע היה עמו לפקוד את חצרות הקודש של שאר צדיקי דורו, בהם הצדיקים לבית בעלזא, ובמיוחד אצל הגה"ק רבי יעקב יחזקי גרינוואלד זי"ע מפאפא, אליו נתדבק בעוז ובתעצומות, ואכן, לב מבין היה לו לנער, עוקב היה בדחילו אחר הליכותיהם בקודש, שיחם ושיגם, כאשר כל תנועה וכל פרט ופרט נחרטים בעמקי מוחו, כשהוא מנחיל לדורות הבאים מהגנוז באוצרותיו.

עודנו לפני הבר מצוה התארח פעם אחת בליל הסדר אצל הויגד יעקב. כמנהג הנערים גנב את האפיקומן, ובהגיעו לצפון שאלו הויגד יעקב מה תבקש, ענהו הנער יצחק שלמה הוא רוצה להיות "ערליכע איד" רבו שקע בשרעפיו מספר רגעים והניח ראשו על שולחנו, וכשהרים ראשו אמר בשמים כבר פעלתי שתהיה "ערליכע איד", ועתה אתה צריך להסכים ולעמול על כך... כן למד תקופה קצרה אצל הגה"ק ר' שלמה זלמן

חשבוהו כמת והשליכו אותו דרך החלון לערימת המתים בחצר ביה"ח, בדרך נס עבר שם רופא והחליק ונפל על הערימה הזאת בדיוק על גופו, והנה הוא בתור רופא שומע שיש בו דופק ורוח חיים, מיד החזירו אותו לביה"ח, ושם טיפלו בו עד שלאט לאט שב לאיתנו. לימים סיפר שמצבו היה אז כתינוק שנולד כי שכח כל תלמודו וכמעט לא ידע אפי' צורת אות,

לפתע, רואה אני את אבי ז"ל עם אימי ע"ה מסובבים באש, והתחלתי לצעוק נורא - וע"ז העידו לי חברי ששכבו איתי שם אבא! מדוע נשארתי בחיים?! עם הארץ, איני יודע לקרוא. איני יכול להתפלל, איני יכול ללמוד! מדוע לא נמסרתי על קידוש ה' ביחד עם כולם?! כך צעקתי נורא מתוך צער. ואבי ענה לי: אל תפחד! הבטחתך שתזכה להרביץ תורה ברבים, אמרתי לאימי: תברכי אותי גם את, והיא הבטיחה לי אריכות ימים ביקשתי מהם שאני רוצה לנשקם בידיים, והם אמרו: "אסור לך לגעת בנו אנחנו כבר אש", עד שריחמו עליו מן השמים וע"י יגיעה רבה שב לתלמודו ולאיטנו הראשון.

סיפר הרה"ח ר' אורי טייטלבוים: "זוכר אני שהיה (הגאון רבי יצחק שלמה אונגר זצ"ל, גאב"ד חוג חת"ס-ב"ב) לומד בכל רגע פנוי שהיה להם, ואפילו אחרי שחזרו מעבודת הפרך שעבדו שם משך 12-15 שעות ביום, הת"שב ללמוד מהגמרא כריתות שהיה לו מאביו, שכשנפרד מאביו הק' הי"ד לאחר שהגיעו הרשעים ימ"ש, הוציא גמרא כריתות מארון הספרים והפריד את הדפים מהכריכה ונתן לו ואמר לו שילמד גמרא זו ובזכותה ינצל, ורבינו למד מסכתא זו בתקופה קשה זו שלוששים ושש פעמים!... גם **ספר תורה היה לו לרבינו** שם, קטן מאד 15 ס"מ אורכו, שהנאצים ימ"ש היו מעמידים על זה את האנשים כדי שידרכו על זה והצליח בהחבא להציל את זה מהם ע"י שהתגנב בלילה למקום שהיה מונח ועטף את עצמו בזה סביב לגופו וכך חזר לצריף וכשפעם לקחו מהם את כל החפצים האישיים ולא השאירו בידם כלום, הפריך רבינו את היריעות מהעצי חיים והחביא בתוך נעליו למען הצל זאת מידם.

נשתמרה בידינו עדות מהימנה מפי הרה"ח ר' בנימין הי"ו מירושלים, כי בשמחת תורה תש"ד שהו יחד עם רבינו שישים בחורים בכפר סואיו שבהונגריה שם שלטו הגרמנים. ובכפר הסמוך טשאבא שלטו הרוסים, ולחמו אלו עם אלו, כשהפגזים עפים מכל עבר. בהוראת המפקד שכבו כולם בתוך קני תירס, לב כולם רועד מפחד, אך רבינו על משמרתו עומד, מצא הוא בס"ד קרש מתאים, והניח עליו את הס"ת, ויצא בקריאה: "אחי היקרים, שמחת תורה היום, כהן קרב יעמוד...". כל שישים הבחורים עלו

לתורה בשנה ההיא, כשרבינו עומד וקורא... "אשריך ישראל מי כמוך וגו'".

ספר תורה זה היה משומר בידי רבינו עד לאחר ההצלה ושמרו כבבת עינו והיה יקר וחביב עליו מאד, וכשמצאו לאחר שנים היה מוכן לשלם על זה סכום עצום, ואעפ"כ כשעלה לא"י ונתמנה לרב ב"דיר יאסין" ולא היו לו ספרים בביתו מחמת גודל העניות והדחקות ששררו אצלו הוצרך למכרו, כדי שיוכל לקנות שו"ע בדמיו, להורות לעם ה' דבר ה' זו הלכה ובתורתו יגהה יומם ולילה.

וכן בכל אותם ימי עברה וזעם כשדאגתו של כל אדם היא איך לשרוד בחיים בתוך כל שבעת מדורי הגהינום שמסביבו, אבל דאגותיו שלו הן איך אפשר לקיים עוד מצווה, "חטוף ואכול חטוף ואכול", לזכך את נשמתו ולעשות רצון קונו, מידי יום ביומו באשמורת הבוקר התגנב מהצריף שהיה נמצא בו ועבר תחת גדר חשמלית, אשר אף נגיעה בה היה בכך כדי לקפח חייו של אדם, במטרה להניח תפילין שהיו מעבר לגדר אצל אדם אחר. כפי שהעיד על עצמו שבכל תקופת השואה לא עבר יום שבו לא מסר נפשו להניח תפילין,

במשתה היין פורים תש"ל כך היה (הגאון רבי יצחק שלמה אונגר זצ"ל, גאב"ד חוג חת"ס) שתוי ונכנס יין יצא סוד והיה מפזז ומרקד על השולחן אשר לפני ה' פתח ואמר: "רבש"ע, אפילו אם יקחוני ויחתכו את בשרי לחתיכות קטנות, אמונתי בך לא תימוט", והמשיך וסיפר דבאותם שנים כשהלכו מהלך גדול מאד והנאצים ימ"ש שומרים עליהם שלא יברחו והשמש קופחת על ראשם, רעבים גם צמאים נפשם בהם תתעטף ולא נתנו להם מים לשתות עד שבאו למקום שהיה שם מעין מים ומיד רצו כולם להרוות צמאונם ולהתכופף לשתות מהמעין, אך אני שמתי אל ליבי דכנגד המעין יש צורה של צלם ואיתא בשו"ע שאסור להתכופף ולהשתחוות כנגד הצלם, לא הלכתי לשתות מים, לפתע ניגש אלי אחד מהממונים הנוגשים ואמר לי: "יודע אני מדוע אינך שותה, מפני שיש כאן צלם, אני אביא לך מים", הלך והביא לי מהמעין מים לשתות. ויהי לאות.

סיפר רבינו זצ"ל שפעם אחת חלם שרואה את אביו הגה"ק ר' אברהם צבי הי"ד ושאלו אביו על מה שנאמר בסליחות "הזכירו לפני השמיעו לפני, תורה ומעשים טובים של שוכני עפר" יזכור אהבתם ויחיה זרעם שלא תאבד שארית יעקב. מה הכוונה של "שוכני עפר", האם קדושי עליון שנשרפו על קידוש ה' ולא זכו להגיע לקבר ישראל האם אין ה' זוכר אהבתם, ותי' הכוונה שוכני עפר שהם בחייהם היו בבחי' "שוכני עפר" שנעשו שכנים לעפר שהחזיקו עצמם כעפר הארץ, את זכות שיפלותם וענותנותם יזכור ה'.

ובאותו חלום לימדו אביו ניגון דבקות על המילים הללו "הזכירו לפני" ומיני אז ביומא דהילולא של אביו י"ז בתמוז שורר הגה"צ הרב אונגאר זצ"ל בסעודת מצוה את הניגון הזה בדביקות עילאית.

כל שנות חייו של רבינו, ה"ה מדת גבורתו ותוקפו של רבינו, גבורת נפש עילאית בכוחות על טבעיים ועל אנושיים במסירות נפש ממש. התעצמות והתגברות בכל התקופות. בכל הזמנים ובכל אשר מצאתו כולם שוים לטובה, ביקוד אש מלחמת ד' אשר לחם בגבורים לנצח על מלחמת ד', ובתוך החשיכה והאפילה נאיר לעצמנו כל אחד ואחד לפום דרגה דיליה מן האבוקה הגדולה אשר בערה בקרבו תמיד, בכל עת ובכל שעה.

כוח זה של הגבורה והמס"נ שהיה לו לרבינו, ינק מבית אבא ה"ה אביו הגדול הקוה"ט בעל ה"מחנה אברהם" הי"ד, אשר הוא היה בעצמו חטיבה אחת של התגברות התעצמות בכוחות עצומים במשך כל שנות חייו, וכך עלה ונתעלה עד אשר יצאה נשמתו בטהרה עת נעקד על מזבח ד' בשנות האימה והזעם, היל"ת.

בעת שהלך בעל ה"מחנה אברהם" הי"ד בדרכו האחרונה הביא העובדא שהיה עם ר"ע מעשרה הרוגי מלכות שהיו סורקים את בשרו במסרקות של ברזל והוא היה מקבל עליו עול מלכות שמים, אמרו לו תלמידיו: רבי עד כאן, אמר להם ר"ע כל ימי הייתי מצטער מתי יבוא לידי ואקיימו ועכשיו שבא לידי לא אקיימו... ופירש כי ר"ע שהיה מוסר נפשו על לימוד התורה וקיום מצוותיה והיה לו מסינ"פ בכל רגע ורגע, כשראה שסורקים את בשרו במסרקות של ברזל ושוב לא יוכל לחיות במסינ"פ ולהראות את גודל חביבותו לרבש"ע, אמר לתלמידיו בניחותא, אל תתפללו עלי, זה היה עבודתי כל ימי חיי, ועכשיו כשבא לידי בפעם אחרונה, שוב לא אקיימו, לא יהיה לי את הזכיה לכך, כה אמר בעל ה"מחנה אברהם" הי"ד בעת הולכו על מוקדה, על המזבח. וזה היה דרכו למו של רבינו הגדול, את דמות דיוקנו של אביו הגדול ראה תמיד לפניו, זכרו לא מש הימנו בכל עת ושעה, ובאורחותיו הלך בלחמו מלחמת ד' תמיד בעוז ובתעצומות.

בכל אותם שנות האימה והזעם כאשר התמותו מוסדי תבל והצר הצורך ימש"ו ביקש להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים, למען לא ישאר ח"ו שם וזכר עולם לעם ישראל, והיו בני יעקב למשיסה וישראל לבוזזים, התגבר רבינו בגבורת נפש עילאית, "גבורה שבגבורה": כבער לא נדע וכסיל לא נשכיל מה היא סודה של גבורה זו, גבורה אשר מקורה טהור ממדריגות והשגות שאינם בהבנתנו כלל וכלל.

"גבורה" ה"ה התעצמותו והתגברותו של

רבינו באותם ימי צר ומצוק. כאשר עם בני יעקב נרדפו על צוארם, יגעו ולא הונח להם. שבורים ורצועים בגופם ובנפשותם התהלכו שם, כי הלוא את המר ממות מצאו וכמעט שאבדה זכרם כבני אנוש, ברם רבינו נראה כמתהלך שם רק בגויתו ואילו רוח מרחפת אי שם בגבהים, לא בכל מחשבות בני אדם מחשבותיך - חפץ חיים הוא. מוות? חס מלהזכיר! כי הרי "לא המתים יהללו י-ה ולא כל יורדי דומה", נאנק הוא בסבלות בני ישראל אך מכריז הוא ללא חת בגאון יעקב אשר אהב כי חלקו מארץ החיים: כל ישעו וכל חפצו להתהלך בארץ החיים "ואנחנו נברך י-ה מעתה ועד עולם".

סיפור נורא סיפר הגאון רבי אנדרס בנדיקט ר"מ בשיבתנו הק'. שכשהובל רבינו ברכבת למחנה ברגן בלזן והסיעם הנאצים ימש"ו בצפיפות איומה מספר ימים ללא תנאים אנושיים כלל, נפולים ברוחם נסעו שם מבילתי יכולת להציל את עצמם, אולם רבינו החפץ חיים רוח שונה היתה בו, מן השמים הזדמן שהוא היה במקום הראשון בזוית דופן הרכבת ומעליו היה חלון קטן שהיה מרושת בגדר תיל, רבינו שירבב את ידיו בחירוף נפש דרך החלון לגג הקרון וגירד משם שלג שנדבק לגג מלוא חפניו והשחיל ידיו פנימה וחילקם לנוסעי הקרון ובזה הציל את נפשותם, ובעוד שבשאר הקרנות מתו בחלקם הגדול מחולי, מרעב ומצמא, בקרונו של רבינו יצאו כולם חיים.

"גבורה שבגבורה" - ה"ה מסכת המסירות נפש שהיה לרבינו באותם השנים, בשביל קיום התורה והמצוות עד כמה שהיה שייך, ומי לנו גדול מרבינו אשר העיד על עצמו כי לא עבר עליו יום שלא מסר נפשו על מצות תפילין... בינו נא זאת!

בכל אותם השנים לא נס ליחו ולא פנה רוחו, ובכל אופן ובכל דרך אשר היה שייך לקיים תומ"צ היה מוסר נפשו, אפילו על קיום מנהגי ישראל לא וויתר, וכך אנו מוצאים את רבינו בט"ו בשבט לוקח חתיכת עץ ומוצץ בפיו את הלחלוחית של העץ לקיים מנהג ישראל של אכילת פירות בט"ו בשבט... ואילו בחג חנוכה חקק הוא גומא בקרש, מחליף את מאכלו הדל שקיבל - חצי תפוח, תמורת מעט מרגרינה, מכניסו בתוך החור שחקק, קורע מביטנט מעילו חתיכת בד ופוקע ממנו פתילה, ומדליק נרות חנוכה... נרות להאיר, אהה, אורות מאופל.

ויהי אחר הימים האלו, וכאשר נותרו לפליטה מעם רב, אחד מעיר ושנים ממשפחה, ויפנו כה וכה ויאמרו איש לאחיו: היש לנו תקומה אם אין, ח"ו, התחייה העצמות האלו, היש תקווה לאחריתנו, גם כאן ניצב רבינו - לאחר כל הסבל והתלאה אשר מצאו בעון ובתוקף באומרו כי יש ויש תקווה, אל תאמרו נא כי ימים ראשונים ימים טובים

היו, כי פנים חדשות עוד יבואו הנה. ואכן כן היה, ורבינו לקחת על עצמו מלאכה מן המלאכות הקשות שבמקדש לשקם את הריסות ההיכל בתבנית ההיכל הראשון מבלי לשנות ימין ושמאל,

תחילת עבודתו היתה בוינדצהיים על האדמה חרוכה כשהגחלים עוד בערו שם מהדם והאש והתימורות עשן, ולאחמ"כ כשעלה לאר"י כשכיהן ברבנות בשכונת דיר יאסין (כיום גבעת שאול) בירושלים, ולאחמ"כ בהגיעו לכהן פאר בקהילתנו המעטירה "חוג חתם סופר", כאן גם זכה להקים את ישיבתו הרמה "מחנה אברהם", וזכה ונתקיים הבטחת אביו הגה"ק הי"ד אשר הבטיח כי עוד יזכה להרביץ תורה ברבים. אחד מגדולי הדור הקודם אמר על רבינו זצ"ל שבדרשותיו המפורסמים הוא כעין דרשות תלמידי החת"ם סופר זי"ע.

עם תום המלחמה נחלץ לסייע לשארית הפליטה במחנות, ועם היותו הוא עצמו שבור ורצוף מימי האומללים אשר עברו עליו לא שת לבו לכך,

משם עקר דירתו לווינדסהיים שבגרמניה, מקום שהותם של מאות ואלפים פליטי חרב, הפליטים הללו אודים מוצלים מאש נתלקטו סביבו ומינהו לרב ומורה צדק למרות היותו בחור צעיר. גדלותו בתורה, לצד הקסם האישי בו חונן ומזגו הטוב, שבו את לב הפליטים ונקשרו אליו באהבה, וע"י כן הפיח בהם רוח חיים למרות המצב הקשה ששרר בעת ההיא. היה אומר בלילי שבת שיעור בפר' השבוע עם מפרשים למאות שומעים צמאי דברי אלוקים חיים.

ביום מן הימים נפגש עם הגה"ק מקלוזנבורג זי"ע אחר שדרכו בקודש היה לעבור בכל ערי גרמניה ולרומם את מצב היהדות, אחרי שקבל לזה רשות ועזרה מהשלטונות האמריקאים, וכן עבר את כל גרמניה לארכה ולרחבה כידוע, הגה"ק צירפו אליו למרות גילו הצעיר של רבינו ועמד לימינו בעניני כשרות המאכלים וקבורת מתי עמך ישראל שהיו מוטלים כדומן על פני השדה, באמרו שהוא צריך לעזרתו עוד רבנים, ובו מצא איש כלבבו.

בשנת תש"ו בעודו בוינדסהיים נשא לאשה את הרבנית מרת רחל ע"ה בת הרב רבי יהודה לוי ז"ל נכדת הגאון רבי משה שמעון לוי זצ"ל אב"ד פרויקירכען בעל מחבר ספר "ישמח לב". (רבינו היה מספר שבעת פרידתו מאביו הי"ד התבטא אביו דבר שלא היה לו מובן בשעתו כי התבטא ואמר: "הרב אב"ד פרויקירכען הוא צדיק". והדברים לא הובנו בשעתו ולימים כשנשא רבינו את נכדתו הובנו הדברים למפרע). רבו בעל הויחי יוסף זצ"ל הי' השדכן והשושבינין והמסדר קידושין שלו.

בחודש אדר בשנת תש"ט עלה לארה"ק.

כאן כיהן תחילה כרב שכונת דיר-יאסין (כיום, גבעת שאול) בירושלים, עד אשר בט"ו בשבט בשנת תשי"ז נלקח בברכתם של כ"ק מן מהר"א מבעלזא זי"ע והגה"ק רבי עקיבא סופר מפרעשבורג זי"ע לכהן פאר כרב ומנהיג קהילת חוג חתם סופר בבני ברק, אותה הנהיג ברמה במשך כיוכל שנים, עד ליום פטירתו.

על התרת ההוראה שהיתה לו מכבר, הוסיף עליו הורמנא מגאוני ארץ ישראל בתחילה הלך להגאון האדיר רבי צבי פסח פרנק זצ"ל רבה של ירושלים לעמוד בכור המבחן, לשאלת הגאון: האם הוא בקי גם בהל' התלויות בארץ? וכאשר ענה בשלילה שב על עקביו ושינן גם את ההלכות הללו ואח"כ קיבל ממנו התרת ההוראה, וכן נתקרב ונתבסס מתורתם של גאוני ירושלים כהגאון הגדול רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל והגאון הגדול רבי ראובן בנגיס זצ"ל.

ראשית דרכו היתה בהקמת ישיבה אשר תשא את זכר אביו הקדוש, ישיבת 'מחנה אברהם', אשר עד מהרה הפכה למקום תורה מהראשונים במעלה, אשר העמידה עדרים עדרים של תלמידים למאות ואלפים, ביניהם רבנים ותלמידי חכמים מופלגים בתורה וביראה, לתלמידיו הרבים התייחס באבהות, כשהוא מתמסר אליהם בכל לבבו ונפשו, אף הם משיבים היו לו אהבה והערצה ללא גבול.

חשים תלמידיו את שגב קדושת רבם שהתהלך עימם כריע, דאג לכל מחסורם והתעניין בשלומם ובמצבם הרוחני והגשמי כאחד.

לפיד האש אשר האיר נתיבות לליבות תלמידיו המרובים סלל להם מסילה בתורה וביראה והשקפה טהורה על דרך רבותיו הגדולים זי"ע, מחד גיסא גדולי החסידות ואידך גיסא גדולי רבני הונגריה ההולכים בשיטת החת"ם סופר זי"ע, רבינו זי"ע היה שילוב נפלא בין שני דרכי העבודה הללו. משנות נעוריו התאבק בעפר רבו המובהק בעל ה"יגד יעקב" מפאפא ז"ע, אשר היה ש"ב וידיד נפש של אביו הגה"ק ר' אברהם צבי אבד"ק קאפא-וואר. אביו ר' אברהם צבי היה תלמידו המובהק של הגה"ק האונסדארף רב זי"ע והגה"ק רבי אליעזר דוד גרינוולד בעל "הקדן לדוד" אבד"ק סאטמר זי"ע אחיו של הערוגת הבושם זי"ע.

את נתיבות דרכי הישיבה סלל בדרכו המיוחדת שהיא כאמור תורת החסידות בשילוב עם שיטת החת"ם סופר זי"ע. הדבר המרכזי עליה עמל כל שנותיו להכניס לבחורים את ההתמדה ויגיעה העצומה בתורה, בכל פתיחת הזמן היה שב וחוזר על הדברים ששמע מאביו בשם רבו הגה"ק מאונסדארף זי"ע "אינני גורס חסידות בישיבה, מלבד שלושה מיני חסידות והם 'לערנען' ועוד 'לערנען' ושוב 'לערנען', מלבד

הטבילה במקוה בכל בוקר שהיא מועילה לגוף ולנשמה".

ואכן רבינו אשר מסר נפשו על רמת הלימודים הגבוהה בישיבה הן בכמות והן באיכות, זכה לראות פרי בעמלו, והעמיד תלמידים רבים אשר הם גדולי תורה, ומרביצי תורה בהרבה ישיבות ומהם גדולי מורי הוראה.

אחר שניתוספו ספסלים בבית המדרש
הכניס צוות רמ"ם ומשגיחים מן המשובחים בעולם הישיבות, והיה אומר שדבר זה קיבל מהגאון הגדול רבי יוסף שלמה כהנמן זצ"ל הרב מפונוביץ מקים עולה של תורה לאחר השואה, שיעץ לו להצלת הישיבה שיקח לישיבתו את מיטב הרמ"ם ולא יחוס ולא יחשוב על שום חשבון הוצאה כספית, ואכן שימשו בישיבתו הק' לדורותיה רמ"ם ומשפיעים רוחניים גדולי תורה ויראה בעלי שיעור קומה, הגאונים הגדולים רבי שלמה זלמן אולמן זצ"ל, ורבי שמחה קסלר זצ"ל, ורבי יוסף לונשיסקי זצ"ל, ורבי בנימין חיים שטיינער זצ"ל בעל "בירורי שיטות". ורבי אברהם בענדיקט זצ"ל ורבי נחמן קלויזנער זצ"ל ורבי אשר גרינפלד שליט"א דומ"ץ וויזניץ מאנטריאל אשר העמידו תלמידים הגונים, תלמידי חכמים ויראי השם, בעבודה משולבת של רבינו עם אנשי הצוות הרוחניים. ויצא מוניטין לישיבה בגין כך, שזה בית גדול שמגדלים בו תורה ויראה, ואשר תלמידיה נבנים הם, הן בדרך הלימוד והן בדרכי היראה, ובהשקפת החיים. והי' הפונוביץ' רב זצ"ל אומר יפה כח התלמיד שנטול ממנו את מיטב הכוחות הרמ"ם הכי טובים שאני הייתי לוקח וכן המשגיחים המפורסמים המשפיע הגדול הגה"צ רבי יעקב העניג זצ"ל והגאון רבי יוסף חיים צבי מונדרי זצ"ל, נכד הגה"ק רבי יוסף חיים זוננפלד זי"ע.

כאן המקום לציין אף את עמוד התפילה.
רבינו שהיה כאמור בעל תפילה נפלא ומיטיב גן כיבד את ה' בגרונו. באיזו התלהבות והתרגשות עמד בתפילה לפני קונו, ובפרט בשבתות ובחגים ובימים נוראים. כיצד התלהט באש קודש בתפילת 'נשמת' בשבת. רבינו סיפר שבסוף המלחמה כשהיה חולה בטיפוס ומצבו היה אנוש ופירפר בין חיים למות, שמע שהנה האמריקאים ניצחו את הגרמנים, וישועתם קרובה לבוא. רבינו החליט לקיים עתה את מנהג הצדיקים שלפני הגסיסה אומרים נשמת, ובחזק מחתא תהיה זו תפילת הודי' לה' על ניצחון בנות הברית על הנאצים רבינו העיד על עצמו שמעולם איננו זוכר את עצמו בתפילת נשמת כזו נעלה בהתלהבות עצומה שאנן כדוגמתה. תלמידיו שהיו נוכחים מידי שבת בשבתו לשמוע ממנו את תפילת נשמת ביקוד אש יכולים לתאר לעצמם את שגב עוצמת תפילת נשמת ההיא על ערש דווי.

וידוע כי הרגישו את חרדת הימים הנוראים בצל רבינו זצ"ל בתפילותיו הזכים ובדרשותיו המלאים בהתעוררות שהלהיבו כל הנשמות, כל האוירה של המקום היתה מלאה בחרדת הדין ובהשתוקקות להתגלות מלכות שמים, והבכיות שבכה ללא הפוגות, כאשר יראת ד' ופחד הדר גאונו חופף על כל הסובבים כפשוטו. וכאן המקום לציין כאשר שנה אחת היתה לו אבן בכליה, בין כל מסכת היסורים שעבר והרפואה לכך הי' להרבות בשתי', וגם אז התפלל לפני התיבה עם כל הכח וההתלהבות עד שלא נשאר בגופו נוזלים, וזה גרם לו ליסורים גדולים, אבל בשעה שהתפלל שכח מהכל, ורק הדביקות בתפילה ובריבונות של עולם עמדו במרכז מחשבתו והתפלל ביגיעה ובבכיות שהמיסו כל לב, ואם אבן הוא נימות, ואם ברזל הוא מתפוצץ.

לצד היותו רב ומנהיג לעדתו, אב ומורה לתלמידיו, לא זנח את צרכי הכלל, מערכת הכשרות אשר ייסד ברוב עמל היתה לשם דבר, רבות פעל לביצור חומות הקדושה בעירו, כשהוא מתריע ומעורר בפני קהל שומעיו על פרצות שנתגלעו בה מעת לעת. עם היותו רך כקנה הרי בכל הנוגע למילי דשמיא היה לוחם ללא חת, מזעיק שמים וארץ כדי לתקן את הנצרך תיקון במשך עשרות בשנים. יושב היה על מדין בבית הדין דזכרון מאיר יחד עם רעו וידידו הגאון הצדיק פוסק הדור בעל שבט הלוי זצ"ל, כשהוא אינו נושא פנים לאיש ובתקיפות יתרה עומד על משמר ההלכה ללא חת. בהיותו ניחון בעין חדה והבחנה דקה יורד היה לאשורם של דברים ופוסק בחזות ובבהירות את הדין לאמיתו.

סיפר הגאון הגדול רבי מיכל יהודא לפקוביץ זצ"ל שזוכר ששמע דרשה של רבינו לפני ארבעים שנה, ושני דברים הבחנתי בדרשתו, האחת שהוא הכיר טוב את השקר של העולם, והשנית שקיים בנפשו "לא תגורו מפני איש" שני דברים אלו הי' הקו בכל הדרשות בשבת הגדול, ובשבת שובה כאשר רבינו תופס בחזות את עולם השקר ועשה ממנו חוזק (לעג) כאשר מקיים בכל תוקפו לא תגורו מפני איש, אין לתאר כמה פרצות שגדר רבינו חוץ מעבודת הקודש שלו, וכגון מה שנלחם בכל עוז שלא ישלחו לישיבות התיכוניות שהי' אז ניסיון גדול, וכמה ת"ח יש היום בינינו שבזכות רבינו זצ"ל לא נכנסו לישיבות תיכוניות וחברו ספרים.

עוד זאת יסופר לדור אחרון, מלחמות ד' בגבורים אשר לחם רבינו בעוז ובתעצומות ללא חת וללא מורא בכל אותם מהרסי ומחריבי הדת והיה גודר גדר ועומד בפרץ, ורוח הקדושה של החת"ס זי"ע ותלמידיו ותלמידי תלמידיו היתה מפעפעת בקרבו בלבתי הניח לכל אותם פורקי עול, ויילחם

איתם מלחמות ד' - ויכול להם.

עוד בהיותו בדיר יאסין לא נכנע למועצה הדתית דשם, וכשראו שהוא אינו הולך בדרכם ואינו מוכן להיכנע להם ולהנהגתם, הפסיקו לתמוך בו והפסיקו את שכירותו, והרבנית ע"ה לקחה וגידלה תרנגולים בביתה ומכרה את הביצים כדי לפרנס את בית רבינו, כדי שיוכל להמשיך בדרכי אבותיו מבלי לשנות אפילו במשהו, גם את המקוה שם היה צריך לבנות בכוחות עצמו, מכיון שלא תמכו בו על דבר אשר לא נכנע להם.

הרבה מתקדמים היו שם ורצו לשלוח את בניהם לבתי הספר החדשים, ורבינו נלחם עמם בכל התוקף שכ"א ישלח רק לת"ת של האזורי, והיה פעם אחת שאחד מבני הקהילה רצה לשלוח את בניו לת"ת "עץ חיים", ורבינו לא הסכים בשו"א לכך כדי שלא יפרץ הגדר, והלך לת"ת "עץ חיים" אל הגאון הגדול רבי יחיאל מיכל טוקצ'ינסקי זצ"ל ושוחח איתו שלא יסכים לקבל הילד, והסכים עמו, וכן בהשכל ובתבונה עמד בפרץ.

שם בדיר יאסין הייתה משפחה שהחליטה לשלוח את בניהם לישיבה תיכונית, ורבינו התחיל לשכנעם בדרכי נועם, ולאחר שלא הועיל, צעק עליהם שאסור ע"פ ההלכה, אולם הכל היה ללא הועיל, ונסע רבינו למחן בעל ה"אמרי חיים" מויזניץ זצ"ל וסיפר לו שיש לו בקהילה אנשים השייכים לויזניץ ואין לו שליטה עליהם, ואמר לו הא"ח זי"ע שיקרא להם וגם שהוא יהיה במעמד, וכך הוה, ושלחו אותם לישיבות ויצאו מהם ת"ח חשובים.

בעת הגיעו לבני ברק לא הייתה עדיין ב"ב כמו שהיא היום עיר ואם בישראל על דרך ישראל סבא, אין יוצאת ואין צוחה, ועל דברים שהיום הם פשוטים ומובנים מאליהם היה צורך להילחם בחרב וחתנית, תושבי העיר היו עדיין מחולקים ובחציים היו אנשי המזרחי ודומיהם, ורבינו יחד עם רעו וידידו אהבה רבה הי' ביניהם הגאון הצדיק רבי יעקב לנדא זצוק"ל מרא דאתרא עיר התורה והחסידות בני-ברק ועם שאר רבני העיר יצאו למלחמת מצווה, עדי זכו וראו עולמם בחייהם כאשר בני ברק נהפכה לעיר התורה והחסידות.

היה זה בעת המלחמה נגד המועצה הדתית, שם יצא רבינו במיוחד במלחמה חסרת פשרות, ובכל מקום ומקום היה הוא ראש הנואמים, וחרב פיפיות בידו לעשות נקמה בהם ובמשנתם הפסולה, בימים אלו "זכה" והוגדר בעיתון המזרחי כאויב מס' 1... ופעם בעת לווייה שעברה ברחוב יהודה הלוי, הורה רבינו שלא לעצור לאמירת קדיש ליד בית במברגר, מפני שיש שם תערובת בנים ובנות, דבר זה עורר במ מורת רוח ולמחרת נתפרסמה כתבה בעיתונים נגד רבינו, למותר לציין כי רבינו רק נהנה כשראו שפרסמו

בעיתונם את הוראתו.

סיפר הגאון שליט"א, כי פעם היה בשב"ק בטבריה ורבינו גם שבת שם, והיה איזה חשש של פגיעה בכבוד הש"ק ורבינו הרים שם קול זעקה ומרה עד אשר נתקן הדבר, וסיים כי ראה אז איך שרוחו של החתם סופר ותלמידיו מרחפת על רבינו.

נעימות התורה של רבינו היתה שלא מעלמא הדין הוא היה יושב ושם יד אחת בגמ' והשני ברש"י ז"ל כנער וככה עם כל החיות דקדושה למד שעות רבות, ובפרט לפנות בוקר בשעה 4:00 שמעו אותו השכנים איך שהוא יושב ולומד בנעימות, והי' שובה כל לב. פעם כשהי' רבינו בירושלים והיתה אז כנסי' הגדולה ובאו גדולי עולם מכל הארצות וביניהם הגאון האדיר רבי משה פיינשטיין זצ"ל ושמע הגאון מחוץ לחלון החדר של רבינו נעימות קול תורתו במתיקות ובשמחה, ביקש לקבוע איתו חברותא וכך למדו שבוע שלם גפ"ת ושו"ע במתיקות רבה.

סיפר רבינו זצ"ל פעם אחת שאלתי את אחד הבעלי-בתים מאנשי קהילתי, מדוע איננו מגיע להשתתף בשיעור יומי. השיבני, שהוא עייף מאד מעמל היום שהוא יגע לפרנסתו, ואף אם יבא לשיעור לא ירויח מאומה, כי מרוב עייפותו הוא נרדם תיכף על גבי הגמרא. ענית לו: "אף על פי כן, למרות כל זאת, מוטב שתבוא להשתתף בשיעור הנלמד ברבים, שהרי "שלאפען מיט א מנין איז אויך א ענין" [לישן בתוך מנין יהודים הוא ג"כ ענין חשוב]. בוא נא אל השיעור, כאשר תירדם על הגמרא, תהיה גם לשינה קדושה מיוחדת". ואכן בסוף השתתף בשיעורים וכן בניו שיחיו הלכו בדרכיו ויצאו מהם תלמידי חכמים.

דמות מופת היה לרבים בהנהגותיו ובסדר יומו הרצוף תורה ועבודת ה', סדר יומו היה מתחיל כבר בשעה שתיים לפנות בוקר בלימוד בביתו אחר טבילה במקוה טהרה, עד לתפילת שחרית עם תלמידיו האהובים, אותם היה מעורר בעצמו באשמורת הבוקר דבר יום ביומו, עבודת התפילה שלו היתה לשם דבר, כאשר היה ממס את לבות שומעיו בתפילותיו.

בכל ימות השבוע לא זכינו אנו הצעירים לשהות במחיצתו, אך בשבתות ובפרט בעת עריכת ה"טיש" בלילות שבת וסעודה שלישית זכינו לחזות ולהביט מקצת דמקצת מגדולתו. בתחילת הטיש שורר רבינו זצ"ל "כל מקדש" בניגון דביקות הידוע בהתלהבות עצומה ואש קודש, בפרט בהגיעו למילים "משוך חסדך לידועיך, שמחם בבנין שלם באור פניך תבהיקם" שפך לב כמים בדביקות עילאית בין הזמירות אמר רבינו זצ"ל דברי תורה נפלאים כשהוא חורז ומשלב ביד אמן אגדה דרוש וחסידות בחדא מחתא. במשך שנים רבות חידש רבינו תילי תילים של

חידושי תורה על התורה והמועדים, מלבד דרשותיו המרובות אשר דרש ברוב עם דרשות חוצבי להבות אש. הן בפתיחת הזמן, הן בדרשות שבת שובה, שבת הגדול, ליל חג השבועות בחצות הליל, דרשותיו המרובות בהרבה מאורעות ובעיתות שמחה. היה מהיחידים שבדור בכוח הדרוש, הן באיכות התוכן והן באיזו התלהבות דקדושה דרש בקול חוצב להבות אש. חלק קטן מרובי תורתו נדפסו בספרו "תורת איש" שיצא לאור לכבוד יומא דהילולא הראשון החל בכ"ב סיון. בתפילת שחרית של שבת זכור כיצד התלהב רבינו בפסוקי דזמרה, באיזה להט קודש אמר רננו צדיקים. לשיא השיאים הגיע בתפילת נשמת בקול רעש גדול בבכיות נוראות ועצומות. רבינו היה בעל תפילה ובעל מנגן נפלא, קולו ערב ומתוק, נוסח נעימת תפילתו היתה מיוחדת במינה, את רב כוחו הראה בתפילות הימים הנוראים במוספים, כל נדרי ונעילה בהן שמש כש"ץ ובעל תוקע עשרות בשנים. כל לב נמס במים בשומעו את תפילותיו כבן המתחטא לפני אביו שבשמים.

רבינו הי' בקיא היטב גם בחלק החמישי של השו"ע ובחדות עינו כי רב ידע מתי ואיך לפסוק פעם אחת החמיר בשאלה סת"ם יותר מעיקר ההלכה, אחד ממקורביו שראה זאת שאלו דינא הכי? השיב לו רבינו צדקת מעיקר ההלכה יש להכשיר את האות, אולם היות ונוכחתי שהסופר שבא לפני הוא סופר מתחיל והוא לקח את אומנות הסת"ם מדי בקלות לכן החמרתי לו בכדי שילמד לגשת אל עבודת הקודש ברצינות יתר ובכבוד ראש.

אחד מחשובי בעל הבתים בקהילתו נשא אלמנה ולה ילד בגיל 12 אשר התחנך בממלכתי דתי, ובשבת שנעשה בר מצוה עלה לתורה וקרא בשפת העברית. ראשי הקהילה רצו בכל תוקף למנוע ולמחות, אולם הוא עצר אותם בכך (ואף שהוא בעצמו הלך אז לשמוע הקריאה בבהמ"ד בעלזא סמוך לביתו), ואדברה התחיל לקרב אותו נער ולחבבו עד שליבו של הנער נתקרב אל רבינו ונכנס ללמוד בישיבות הקדושות וגדל לת"ח מובהק ומגדולי מרביצי התורה בדורינו.

אולם לפעמים אף השתמש בכך שהוא טוען שלא קיבל היתר הוראה רק לד' חלקי שו"ע ולא לחלק החמישי בנידון באחד ששאלו בענין מחלוקת מסוימת איך להתנהג. **התקשרותו של רבינו זצ"ל לבית בעלזא** הי' מוטבע בדמו כי היה תלמיד מובהק וש"ב וכן ביתו של רבו ומורו הגדול הגה"ק בעל ה"ויגד יעקב" מפאפא זיע. רבו זה היה קשור בכל נימי נפשו לרבותיו הקדושים מבעלזא זי"ע. זאת קיבל מאביו הגה"ק בעל הערוגת הבושם זי"ע שהתקשר אל כ"ק מרן מהר"י זי"ע ואח"כ לכ"ק מרן מהר"ד זי"ע. סיפר הרב החסיד ר' אלימלך ווידער ז"ל שבחג השבועות האחרון לפני השואה אירגנו

שלושה אוטובוסים לנסוע מהונגריה לבעלזא. כאשר הגיע האוטובוס לאסוף את החסידים בפאפא עלה ה"ויגד יעקב" לאוטובוס, התיישב מספר רגעים ואמר: "אם אין לי את הזכיה לנסוע לבעלזא לקבלת התורה אתיישב באוטובוס הנוסע לבעלזא".

מבית רבו זה קיבל רבינו את דביקותו לאדמו"ר בעלזא זי"ע, הלא המה כ"ק מרן מהר"א זי"ע ולהבלחט"א כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א. בעת שהות כ"ק מרן מהר"א זי"ע בפעטט בימים נוראים שנת תש"ד הסתופף בצילא דמהמנותא כל אותם ימים נוראים. בהגיעו לארץ ישראל לאחר השואה האיומה, מיד שם פעמיו לחצר הקודש של מרן זי"ע, ומיני אז בכל שבת ומועד כיתת את רגליו לקבל פני מרן זי"ע. **בשנים הראשונות** היה רבינו רב של גבעת שאול ב' "דיר יאסין", כיום הר נוף, רבינו היה מכתת רגליו כל ליל שבת מדיר יאסין עד קטמון הרחוקה משך כשעתיים לשולחנו הטהור של כ"ק מרן זי"ע. העיד רבינו על עצמו ואמר: אם בלכתי לטיש עדין הייתי צריך להזהר מנסיונות של שמירת העינים וכדו' בדרך, אך בשו"ב חזרה הביתה, כבר העלה אותי כ"ק מרן למדריגה כזו שלא היה ניסיון כלל בדברים כאלו... אך כ"ק מרן זי"ע החזיר לו אותו אותות אהבה, וכיבדו פעמים רבות לשמש כש"ץ בתפילת שחרית וכדומה, בהפטירו באמרא נדירה "יצחק שלמה אין מין בעל תפילה". והתדבקו היתה כ"כ לכ"ק מרן זי"ע שכאשר הי' לו ענין מסובך בסוגיא או בהוראה הי' נוסע לתל אביב לבית התפילה של כ"ק מרן זי"ע ושם הי' לומד עד שנתברר לו, כי שם יש השראת השכינה. ופעם אחת כשישב שם ולמד יצא אחד מהמשבקי"ם בקודש פנימה לשאול שאלה בהוראת הקודש ובא לפני כ"ק מרן זי"ע ואמר הרב אונגר נמצא כאן ענה כ"ק מרן זי"ע הרב אונגר איז היימישער רב...

מספרים שרבינו בהפסקה בראש השנה בין שחרית למוסף טיפס ועלה על החלון של חדר כ"ק מרן מהר"א זי"ע לחזות בעבודת הקודש בעת ההפסקה ובהכנה לתקיעת שופר. **ידוע הסיפור** שכאשר הציעו לרבינו את משרת הרבנות בקהילת חוג חתם סופר בבני ברק, אחד התנאים היו שלא ילבש גרביים לבנות בשבת כמנהג החסידים. רבינו הלך לשאול בעצת הגה"ק רבי עקיבא סופר אבד"ק פרשבורג זצ"ל ובעצת כ"ק מרן זי"ע אם לפשוט מעליו את הלבוש החסיד הזה. הגה"ק ר' עקיבא צחק לשמע התנאי הזה, ואמר אף זקני החתם סופר ובנו הכתב סופר לבשו גרביים לבנות... בהגיעו לכ"ק מרן זי"ע נענה ואמר כ"ק מרן זי"ע בזה הלשון: לפני ימים מספר הגיע אלי יהודי מאותה קהילה של "חתם סופר יודען" בשאלה, היות ומגיעה שנת השמיטה ויש לו חנות ירקות, ובשנת

השמיטה אינו יכול לעשות מסחר עם ספיחי שביעית והוא עומד למכור את חנותו, לכן בא לשאול בעצתי איזה מסחר יעשה. הוסיף כ"ק מרן ואמר: אם למכור את חנות הירקות או לא זאת לא שאלני כלל, זה היה לו פשיטא שחייבים למכור את החנות כדי שלא להכשל בעוון שמיטה, רק כל שאלתו היתה באיזה מסחר להתעסק מכאן והילך. עבור "חתם סופר יודע"ן" כאלו כדאי להוריד את הלבוש החסידי את גרביים הלבנות לשמש להם רב ואב"ד... אבל את השטריימל בשום אופן לא להוריד. רבינו זצ"ל שהיה גאון בפשטות ובעניויות, במוצאי שבת קודש פשט את האצטלא דרבנן, בה נהג נשיאותו ברמה לפני בחורי הישיבה בעריכת שולחנות ואמירת תורה, והלך לשטיבל בעלזא רח' בעלזא 5 הסמוך לביתו וישב שם לסעודת מלוה מלכה כחסידי בין חסידים, לזמר זמירות ולספר סיפורי צדיקים במלוה מלכה. כך נהג במשך שנים ארוכות.

היה חוזר ומספר בכל עת, מה שהיה לבני קהלתו רפואה וישועה מכ"ק מרן האדמו"ר מבעלזא זי"ע, בתקופה שהשתוללה מחלת שיתוק הילדים רח"ל ורבים חלו ונגפו במגיפה הנוראה ההיא, כי בעת ההיא טרם הומצאה תרופה וחסיון למחלת הפוליו. והיה היום חלו כמה מילדי בני קהלתו, והבהלה שאחזה את המשפחות שילדיהם חלו א"א לתאר, ומיד שם לדרך פעמיו לבקשתם להזכיר לחיים אצל כ"ק מרן זי"ע, ואחר שהזכיר אותם בקודש פנימה, אמר לו כ"ק מרן מבעלזא זי"ע שישלח לבדוק את מזוזות הבתים הללו אצל סופר חסידי, וסופר חסידי אינו בדוקא מי שבזמירות לסעודה שלישית מתחיל ב"צוה". סופר חסידי הוא מי שלא נוגע בזקנו, וב"ה אחר שנבדקו המזוזות כל הילדים הבריאו לגמרי והיה למופת ולפלא.

יודעו תמיד התלמידים בכל המצבים של רבינו עד שנותיו האחרונות כשהיה מלופף ביסורי גוף ונפש עצומים, שאם יצליחו להטות השיחה אודות כ"ק מרן מבעלזא זי"ע אזי יפרח ברוח נעורים וישכח מכל מחלותיו ויסוריו, כה אדוק היה בעומק נשמתו אל רבו זה, זכה לשבות אצלו בשבת האחרונה לימי חייו היא פר' עקב תשי"ז והיה חוזר כל שנה על דברי קדשו שאמר אז בליל שבת קודש (עיין בס' 'תורת איש' ח"א פר' עקב עמוד שי"ז) וזכה להיות באשכבתיה דרבי ולהימנות עם העוסקים בטהרת גופו הקדוש.

עם פטירתו של כ"ק מרן זי"ע התגייס רבינו למערכה ונלחם כארי לצידו של רבו ה"ויחי יוסף" מפאפא זי"ע ועם עמיתו ורעו הגה"צ ר' יעקב יצחק זצ"ל אבד"ק פאפא וקהילת בעלזא במונטריאל [הקשר בין הני תרי ריעין דלא מתפרשין ראויה להתייחסות מיוחדת - שני בכירי התלמידים של ה"ויגד יעקב" אשר נפשו היו קשורות זו בזו למען

הכתרתו של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א על מקום אבותיו הקדושים. ואכן לאלתר עם הכתרת יבלחט"א כ"ק מרן שליט"א התקשר אליו רבינו בכל נימי נפשו, והיה נוסע לעיתים מזומנים בשנה להסתופף בצל הקודש. אחד מן הזמנים היה ב"שבת נאך שבועות". לשבת זו היה נוסע עם כשלושים מתלמידי הישיבה, חסידי בעלזא מתלמידי הישיבה כ"ק מרן שליט"א הורה לגבאי לקרוא לשיירים את תלמידי ישיבת חוג חת"ס. כ"ק מרן שליט"א היה מכבד את רבינו בתפילת שחרית, ובסעודה שלישית באחד הזמירות. לרבינו זצ"ל היה ניגון קבוע אותו היה מנגן כאשר היה מתכבד לומר בטיש של כ"ק מרן שליט"א [אולי קביעות ניגון זה הוא עוד מזמן כ"ק מרן זי"ע].

כאשר שבת כ"ק מרן שליט"א בתל אביב בשב"ק פרשת חיי שרה תשל"א, נסע רבינו לשבות במחיצתו עם כמה עשרות מתלמידיו שאף היו חסידי מבעלזא, ואף אני - כותב השורות זכיתי לנסוע עמהם. זכורני את ההתרגשות הגדולה שאפפה את רבינו בנסיעת שבת זו. הנה נוסעים לבעלזא לכ"ק מרן שליט"א אשר ישבות בחצר הקודש של דודו כ"ק מרן מהר"א זי"ע. אמר פעם אחת לתלמידיו לאחר הפטירה של הצדיק יש שלושה מדריגות בנסיעות החסידים. תחילה נוסעים ל"היוף" - לחצר, אח"כ נוסעים לבנו ממלא מקומו, ואח"כ נוסעים לאדמו"ר שליט"א שכבר מקבלים מרותו לגמרי של הבן, ושאלו אותו היכן הוא אוהז עתה, וענה להם אני כבר נוסע כתלמיד המקושר אל רבו לגמרי.....

העיד נאמן ביתו ר' חיים קאהן ז"ל שלפני שרבינו אמר את הדרשה באולם ליד בניי האומה במלאות שמונה עשר שנים לקהילת מחזיקי הדת, התהלך מאחורי הקלעים אנה ואנה אחוז שרעפים בהתרגשות גדולה, שאלו ר' חיים מה קרה, אמר לו כיצד לא אתרגש הרי אני עומד לומר דרשה לפני מרן אדמו"ר שליט"א... כאשר נודע לו על הקשיים הכספיים שנקלע בנין בהמ"ד הגדול בקרית בעלזא בירושלים לא התמהמה, ועל אתר הוציא מכיסו סכום כסף גדול מאוד והרים תרומתו לבנין הבהמ"ד, בשעה שקופת ישיבתו ריקה וחובות כבדים רובצים על כתפיו.

העיד תלמידו המובהק של רבינו הגה"צ רבי יוסף מאיר אלטמן שליט"א ממלא מקום רבינו זצ"ל - תלמיד חביב לרבינו כבבת עינו, שרבינו כבר כמה שבועות לפני נסיעה לבעלזא לכ"ק מרן שליט"א היה מדבר על כך בהתרגשות גדולה, וכך תקופה ארוכה לאחר שובו מבעלזא היה שח בהתלהבות מנסיעתו לבעלזא. כל שנה ושנה לפני הימים הנוראים היה נוסע לכ"ק מרן שליט"א לתת קויטל עם פדיון נפש, להתברך בכתיבה וחתומה טובה

כחסידי בין חסידים ולא כאדמו"ר. אם בכל ליל מלילות חנוכה היו התלמידים באים להדלקת הנרות של רבינו, אך באותה לילה שהיה נוסע לבעלזא למרן שליט"א, לא הרשה לתלמידיו לבוא להדלקתו באומרו הלילה אני חסיד ולא רבי... הלילה אני מקבל ואין המקבל יכול להשפיע....

כבוד בית בעלזא היה טבוע בנפשו. שח רבינו זצ"ל, שפעם אחת נפגש בעיירת נופש בשוויץ עם אחד מאדמו"רים, רבינו שאלו האם הוא מכיר את הסיפור עם "בוסתנאי", שהמלך חלם חלום שנמצא בבוסתן נפלא של עצי פרי ונוי, ובא משחית וכתר את כל עצי הגן עד שהשאיר ענף יחידי רז וירוק, ופשר החלום הוא שאותו מלך השמיד והכרית את כל נצר מדוד המלך, עד שנשאר רק נער יתום רן בשנים הנצר ליחיד למלכות בית דוד, ונקרא בוסתנאי על שם החלום, וממנו נמשך שולשלת מלכות בית דוד עד ביאת משיח.

סיים רבינו ואמר: כיצד העזת להשים ידך על הנצר האחרון והיחיד של רבותינו הקדושים והטהורים מבעלזא זי"ע, וכשגמר את דבריו יצא מיד מהחדר ולא חיכה לתשובתו, כי אין לזה תשובה והמשיך ששמע שהאדמו"ר ה' מזועזע מאלו הדיבורים.

בעת אשכבתיה דרבינו הספיד אחד המספידים וקרא על רבינו את המדרש: "עד יצחק לא היה יסורים, יצחק חידש יסורים", וביאר כי האדם הזוכה מקבל הוא את הכוחות הנצרכים לו בכדי שיוכל לעשות את חובתו ותפקידו בעולמו, אך יש ונגזר על האדם ח"ו שיהיה בעל יסורים ואז יכולים היסורים למנוע ולהפריע מעבודת הבורא ית"ש, וזהו כוונת המדרש שיצחק חידש שאפי' עם יסורים אפשר ג"כ לעבוד את השי"ת, ואע"פ שהיו לו יסורים "ויהי כי זקן יצחק ותכהינה עיניו מראות", מ"מ כל אלו לא הפריעו לו, וכמאמרם ז"ל שמימיהם של אבותינו לא פסקה ישיבה מהם, אברהם זקן ויושב בישיבה היה, יצחק זקן ויושב בישיבה היה וכו'.

ואכן חידוש גדול חידש רבינו בזה, "יצחק חידש יסורים", רבינו חידש איך אפשר עם כל היסורים ועם כל המכאובים לעבוד את השי"ת עבודה שלמה, היה זה ספר מוסר השכל וספר תורת האדם לראות כיצד עבד את קונו ויוצרו בכוחות נעורים ומחודשים תמיד, על אף כל התלאה אשר מצאוהו כאשר התפתל ביסורים נוראים ומבהילים, רח"ל, וסבל ומכאוב היה מנת חלקו הן בגוף הן בנפש. גם בזה היתה גבורת נפשו של רבינו לאות ולמופת, והיתה מפליאה לב כל רואהו, "גבורה שבגבורה" - כל היסורים לא היו שווים לפניו בעת עסקו במלאכת הקודש, בעת הזאת היה מתגבר על הכל, ישנם סיפורים למאות ולאלפים על גבורתו -

גבורת הארי לעשות רצון אביו שבשמים עם כל היסורים, יכלה הזמן והם לא יכלו. היה פעם שהיו לו אבנים בכליות והרופאים אסרו עליו להתאמץ. אך כשהגיע יום הכיפורים ניגש להתפלל לפני העמוד בדרכו בקודש, ואח"כ סבל כמה חודשים מזה... וכך היה תמיד נלחם בעוז ובשמחה עם יסורין לכל יפריעו לו בעבודת ד',

היה פעם במשטת היין בחג הפורים, וכתוב לב המלך בין ופיזו וריקד על השולחן אשר לפני ד', פתח ואמר: "רבש"ע, אפילו אם יקחוני ויחתכו את בשרי לחתיכות קטנות, אמונתי בך לא תימוט...". כך היתה אמונתו איתנה וכל היסורים והמכאובים לא מנעו ממני את אהבתו לד', אהבה עזה ברשפי אש. וכלשון החובת הלבבות אהבת השם פ"א: "אלקי: הרעבתני, ועירום עזבתני ובמחשבים הושבתני, בעוזך וגדלך נשבעתי - גם אם תשרפני באש, לא אוסיף כי אם אהבה אותך ושמחה בך!"

חסיד היה רבינו והיתה צהלתו ושמחתו שופעים תמיד על פניו, פעם בפורים היה אצל רבינו ת"ח מירושלים שהיה שתוי והיה מסיח לפי תומו לרבינו: כשבאתי מירושלים לב"ב ראיתי את הרבי הולך ברחוב עם כזאת שמחה ומאור פנים, וחשבתי שהרבי כבר גמר לחתן את כל ילדיו, ואילו אח"כ שמעתי שהרבי הוא ערירי... בעת השתתפותו בשמחות של תלמידיו בניו היה משתתף בשמחה גדולה ועצומה כאילו הוא משתתף בשמחת בן יחידו, והיו כולם תמהים לשמחה מה זו עושה, אולם שונה היא שמחתם של צדיקים אלו אשר שמחתם נובעת מעשיית נח"ר לאביהם שבשמים! וכך אנו מוצאים שדווקא יצחק שחידש יסורים, שמו מורה על שמחה וצחוק "כי צחוק עשה לי אלוקים", כי צדיקים אלו שמחתם היא שמחה שונה לגמרי, שמחת התורה, כשהגיע פעם בעל יסורים לפני רבינו ושפך את לבו לפני רבינו שאינו יודע איך להתחזק, ענה לו רבינו: ומה אני עושה כשהיסורים תקפים עלי, הנני מוציא גמרא ולומד דף גמרא והכל חולף ועובר... זכור לכולם השמחה הגדולה של רבינו כשסיים (לפני ד' שנים בערך) את מסכת כתובות בשיעור בעלי בתים בקהילתו הק', לאחר כמה שנים של עמל ויזע, ועינינו ראו ולא זר את שמחתו כי רבה, כי אין שמחה כשמחת התורה.

ידוע סבל היה, חולאים ומכאובים אשר אפפוהו במשך כל ימיו, אך כל אלה לא הפריעוהו מעבודת הקודש, בה התחזק בכל כוחותיו עד ליום פטירתו לב"ע, בעש"ק פר' שלח, כ"ב סיון תשס"ד, ומנו"כ בביה"ח בבני ברק. **חידושי תורתו** אשר נשא בפני תלמידיו בשיעורי הישיבה ודרשותיו אשר נשא במקהלות עם בשבתות ובמועדים תמידין כסדרם אשר נכתבו ע"י תלמידו המובהק

הגה"צ ר' משה שווארץ זצ"ל לוקטו וראו אור אחר הסתלקותו בספר 'תורת איש' ג"ח, כתבים רבים מאשר מצויים היו באוצרותיו טרם ראו אור עולם, [ובמאמר המוסגר יש לציין שהוא צוה למשמשו להכניסם לגניזה והוא לא עשה כן והכניסם לבידים ואחרי כן מסרו להרה"ג ר' יצחק אייזיק טפר שליט"א המהדיר הספר תורת אי"ש ואמר לו בענוות רוחו למה יש צורך להדפיס (מועט מיך נאך מער שמייסען) כן ראה אור ע"י תלמידיו ספר 'רשומים בשמך', והוא לקט עובדות מאלפות ושיחות קודש מגדולי וצדיקי הדורות אשר נשמעו מפיו במהלך השנים.

רבינו זצ"ל היה אומר רגיל הי' אבא מו"ר לומר בעת שמע מספרים מעשי צדיקים ונוראותיהם ומדרגותיהם הקדושות - שעם כל המעשיות הללו צריך לספר עוד מעשה - בחייט אומן מופלג שהי' גר בשכנותו איש עני שלא היתה פרנסתו מצוי' כלל, פעם נכמרו רחמיו של החייט האומן על שכינו ביש גדא זה והציע לו שילמד אותו אומנות החייטות ואף שאינו יכול להבטיחו שילמדו באופן שיהי' אומן כמותו אבל עכ"פ חייט כפרי פשוט יהי' באופן שיוכל להתפרנס מן האומנות - מובן שהעני קיבל בתשואת חן עצת שכינו החייט האומן - ומאז ניכנס העני בכל יום לבית מלאכתו של האומן להתלמד ובכל עת שנגמרה בגד חדש לקחה העני בידו והסתכל בה פנים ואחור כדי להתלמד - האומן כאשר ראה זמן רב מעשי העני פקעה סבלנותו וגער בו אתה זקן וכסיל אם כה תתנהג להסתכל בבגדים תפורים וגמורים לא תלמד אומנות זו כל ימך לעולם כי כדי ללמוד את האומנות צריך להסתכל וללמוד את הגיזרה ולראות איך שמתחילים כי רק באופן זה תוכל להשתלם ולקנות ידיעה - וסיים אבא מו"ר כן גם הדבר הזה מספרים מעשיות מצדיקים גמורים - אמנם גם זה ענין טוב ומועיל אבל מזה לחוד לא נתלמד איך לעבוד את ה' - רק אנחנו צריכים לראות ולדעת איך הם התחילו וכמה יגיעה ועמל השקיעו עד שבאו כל אחד למדרגתו.

זכה רבינו זי"ע ולא יבש המעיין ולא נקצץ האילן כפי שחרט על פתח שער ישיבתו הק' וישיבתו וקהילתו פורחת ומלבלבת בעוז ובתעצומות תחת הנהגת תלמידו חביבו אשר רבינו הועידו לממלא מקומו הגה"צ רבי יוסף מאיר אלטמן שליט"א, המנהיג את עדתו בנועם ובחן, ומרבה ספסלי בהמ"ד, הן בבני ברק והן באשדוד והן באלעד.

דברים שנאמרו ע"י רבינו זצ"ל בשכנו על ערש דווי ת"ח גדול אחד שאלו מה צריך לתקן בדורינו? והשיב: בדור כזה שאמהות מגדלות עשרה ילדים ויותר כ", ונוטלות על עצמן ג"כ את עול הפרנסה, בכדי שהבעל יוכל לשקוד על דלתות התורה, יש מה

לדרוש מהם יותר?

הראו לו את הפתק שמסר לו המשגיח, מה שקיבלו עליהם תלמידי הישיבה ללמוד שעות רצופות, שמח מאוד ואמר: זה חלקי מכל עמלי.

האדמו"ר מביאלה אמר לרבינו זי"ע: צריכים להתכונן לחג השבועות. הפטיר רבינו זצ"ל אני מתכונן לעולם הבא.

בערש"ק פרשת במדבר נכנסו לבקרו מחשובי אנשי קהילתו ואמרו לרבינו זצ"ל הקהל מתגעגע למערבית של הרבי, ישוב הרבי לביתו לכבוד חג השבועות, ורבינו זי"ע שהיה אז מאוד חלוש ובקושי יכול היה לדבר, התחיל לשורר את תפילת המערבית של ליל שבועות בקול צלול וברור, בעיניים עצומות, מילה במילה את כל נוסח המערבית, ועיניו אז החלו לזלוג דמעות רבות. בליל שבועות אמר את כל הפיוטים והיצירות בע"פ ובהתרגשות עצומה.

בעת שהיה רבינו זצ"ל במצב קשה עם חום גבוה, בא לבקרו אדם והפטיר לעבר רבינו "בוקר טוב", אך רבינו זצ"ל לא התייחס אליו, הלה ניסה עוד פעם לומר "בוקר טוב", ורבינו זי"ע התעורר וסימן לו שלא יפריעו, וראה איך שרבינו זצ"ל ממלמל בפיו ועושה תנועות, כאדם היושב ליד השולחן וספר פתוח לפניו ומעביר דפים ע"י אצבעו, וכשניסה הנ"ל לדבר אליו, היה נראה כמי שמפריעו מלימודו...

אמר לבאר את הפסוק (בראשית מח, ג) **ויתחזק ישראל וישב על המיטה**, בבעה"ט: ב' במסורה על המטה, "וישב על המטה", "והמן נופל על המטה". ונראה לפרש, מטה מרמז על יום המיתה, ויעקב אבינו בחשבו על יום המיתה נתחזק בעצמו, משא"כ המן כשנזכר מיום המיתה, חשב לעצמו בין כך הולך אני למות, ולכן נפל על המטה.

מעשה בתלמיד חכם בר אוריין אשר נותר תקופה ארוכה ללא מקור פרנסה, סגולות רבות ניסה הנ"ל אך העלה חרס בידו והישועה טרם הגיעה, לימים הגיע לאזניו סגולת כח התפילה בציונו הק' של מרן רבינו זצוק"ל ולמרות שלא היה כלל מתלמידיו ומוקיריו ואף לא הכירו כלל בחייו, החליט לגדול ייאושו לנסות את מזלו ופנה לשפוך שיח ולהפציר בתפילה בציון רבינו הק' שיעזור עליו רחמי שמים וישלח דברו ויפרנסהו, מיד בצאתו מהשביל המוליך לציון רבינו והנה צלצל הפלאפון הנייד שברשותו קטע את מחשבותיו. הלה היטה אזנו לאפרכסת ועל הקו נשמע ידיד ותיק מחשובי התלמידי חכמים בב"ב. הנ"ל שח לי לפי תומו כי שמע כי רעהו מחפש מקור מחייה וחפץ להציע לו משרה מכובדת, שנתפנתה באחד המוסדות החשובים בב"ב, לא ניתן לתאר את התרגשותו והפתעתו של בעל העובדה עת שמע כי מקום ההצעה הוא לא

פחות ולא יותר מאשר במוסדותיו של מרן רבינו זצוק"ל אשר דאג לפלוני פרנסה תחת חסותו, ואכן תוך תקופה קצרה נחתם חוזה ופלוני התחיל במשרתו הבכירה.

ערב אחד מקבל מנהל הישיבה שיחת טלפון בהולה מארה"ב - , זוגתי שתחי' הגיעה לבקורת רפואית ועפ"י הצילומים האם והילד בסכנת חיים, אנא! רוץ לבית הגה"צ שליט"א

ובקש ממנו שיעלה בדחפיות לציון רבינו הגדול זצוק"ל ויבטיח בשמי שאם אזכה ללידה קלה ולילד בריא בעזהש"י, אקרא לרך הנולד "יצחק שלמה" ע"ש רבינו, בקשתו נעשתה במלואה ומיד בביקור הבא אצל הרופא שהיה סמוך למעשה הנ"ל סירב הרופא להאמין כי מדובר באותו מקרה כיוון שעפ"י המסמכים הרפואיים כעת הכל כשורה

על הצד הטוב ביותר בסייעתא דשמיא. כחדשיים לאחר מכן, נולד בשעט"מ ילד בריא ושלם ויקרא שמו בישראל "יצחק שלמה", לאוי"ט.

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן
מקורות:
"תולדות אי"ש" "מעיינות אי"ש"

מזל"א טבא וגדיא יאה להרב החסיד ר' חנוך דוב שארף שליט"א
לרגל נשואי בתו הכלה החשובה תחי' עב"ג הבה"ח המופלג בתוי"ש משה נ"י
בן הרב החסיד ר' אביגדור ערנפלד שליט"א
ולסבים החשובים של הכלה תחי' הגה"ח ר' משה דוד שארף שליט"א
והרב החסיד ר' חיים צבי גלנדאר שליט"א
ולסבים החשובים של החתן נ"י הרב החסיד המפו' ר' נח לאנגסאם שליט"א
והרב החסיד ר' יצחק ערנפלד שליט"א והרב החסיד ר' יוסף לאנגסאם שליט"א
בורא עולם בקנין השלם זה הבנין, ותזכו לראות דורות ישרים מבורכים בבנין עדי עד
ותרוו מהם ומכל יוצ"ח רוב נחת דקדושה מתוך בריות גופא ונהורא מעליא לאוריושט"א
החתונה תתקיים אי"ה ביום שני פ' שלח אור לכ"א סיון תשפ"ה
באולמי "אחוות פרידמן" רח' היהלום 4 א"ת עד הלום אשדוד

מזל"א טבא וגדיא יאה
להרה"ח ר' אליעזר דוב פוקס שליט"א
לרגל ארוסי בתו הכלה החשובה תחי' עב"ג הבה"ח המופלג בתוי"ש יעקב יוחנן נ"י
בן הרה"ח ר' צבי אלימלך רובין שליט"א
ולסבים החשובים של הכלה תחי' הרב החסיד ר' יעקב פוקס שליט"א
והרב החסיד ר' יהושע וידער שליט"א
בורא עולם בקנין השלם זה הבנין, ותזכו לראות דורות ישרים מבורכים בבנין עדי עד ותרשו מהם ומכל יוצ"ח רוב נחת דקדושה מתוך בריות גופא ונהורא מעליא לאוריושט"א

כל הזהיר במצות "מורא מקדש" ושומר פיו ולשונו מלדבר בשעת התפלה, וקריאת התורה ובין גברא לגברא בשום דבור, שכרו הרבה מאוד, ומובטח לו שיזכה בברכת השם בישועה ונחמה, פרנסה וכלכלה, עושר וכבוד כל הימים.
[ספר כבוד בית השם החפץ חיים זי"ע]

לע"נ הרבני המפו' ר' יהושע בראון ז"ל
בן הרה"ח ר' מנחם ז"ל נלב"ע כ' סיון תשל"ח
הונצח ע"י בנו הרב החסיד ר' מנחם אברהם בראון שליט"א

לע"נ האשה החשובה מרת רעכיל לאה ע"ה
בת הרב החסיד ר' יצחק דוד ז"ל נפטרה כ"א סיון תשנ"ח
הונצחה ע"י בנה הרב החסיד ר' מרדכי דמן שליט"א

לע"נ האשה החשובה מרת חיה רבקה ברגר ע"ה
בת הרב החסיד ר' שמואל ארי' ז"ל
נפטרה י"ט סיון הונצחה ע"י משפחתה החשובה שיחיו

לעילוי נשמת הרה"ח ר' משה אפרים ז"ל
בן הרה"ח ר' ירוחם ז"ל נלב"ע כ"ג סיון תשכ"ו
הונצח ע"י משפחתו החשובה שיחיו

"התחזקות יומית" דברי חיזוק והדרכה מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א במערכת "אוצרות בעלזא" שמעו ותחי נפשכם בארה"ק 02-3011614 בארה"ב 1605-3131771

לעילוי נשמות הרה"ג ר' יצחק דוד פריעדמאן ז"ל בן הרה"ח ר' חיים יחזקאל ז"ל וזוגתו האשה החשובה מרת רחל ע"ה בת הרה"ח ר' שלמה ז"ל	לעילוי נשמות האשה החשובה מרת גיטל עלקא ע"ה בת הרה"ח ר' יוסף ז"ל נפטרה ב' אייר תשע"ח תנצב"ה	לעילוי נשמות הרה"ח ר' צבי אליהו שטראוס ז"ל בן הרה"ח ר' ליפא יו"ט ז"ל נלב"ע י"ח טבת תשע"ד תנצב"ה	לעילוי נשמות הרה"ח ר' ישראל חיים ז"ל בן הרה"ח ר' דוד רובינשטיין ז"ל ולע"נ זוגתו האשה החשובה מרת צפורה מרים ע"ה בת הרה"ח ר' מנחם הלל ז"ל תנצב"ה	לעילוי נשמות הרה"ח ר' דוד יוסף אוגנר ז"ל בן הרה"ח ר' אברהם יהודה ז"ל ולע"נ זוגתו האשה החשובה מרת רבקה ע"ה בת הרה"ח ר' יוסף ז"ל תנצב"ה
לעילוי נשמות הרב החסיד המפו' ר' פנחס סטראבורג ז"ל בן הרה"ח ר' יחזקאל ז"ל וזוגתו האשה החשובה מרת יהודית ע"ה בת הרה"ח ר' יוסף ז"ל הונצח ע"י בנו הרב החסיד ר' יוסף שטראבורג שליט"א	לעילוי נשמות העסקן המפו' הרב החסיד ר' יואל בן ציון פרקש ז"ל בן הרב החסיד ר' צבי ז"ל נלב"ע ט' אדר תש"פ הונצח ע"י משפחתו החשובה שיחיו תנצב"ה	לעילוי נשמות הרה"ח ר' יחיאל אויש ז"ל בן הרה"ח ר' בנימין זאב צבי ז"ל נלב"ע י"ב תשרי תשס"ו תנצב"ה וזוגתו האשה החשובה מרת שפרה ע"ה בת הרה"ח ר' יוסף שאול ז"ל	לעילוי נשמות הרב החסיד המפו' ר' יצחק ווייס ז"ל בן הרה"ח ר' משה ז"ל נלב"ע ל' מרחשון תשפ"ג הונצח ע"י משפחתו החשובה שיחיו	לעילוי נשמות הרב החסיד המפו' ר' מנחם אברהם ז"ל בן הרה"ח ר' נחמן ז"ל וזוגתו האשה החשובה מרת אסתר ע"ה בת הרה"ח ר' משה יהודה ז"ל הרה"ח ר' ישראל זיגלמן שליט"א
לעילוי נשמות הרה"ג ר' אברהם אליהו אינהורן ז"ל בן הרה"ח ר' שלמה יוסף הכהן ז"ל וזוגתו האשה החשובה מרת נחמה ע"ה בת הרה"ח ר' אליהו ז"ל הונצח ע"י משפחתו החשובה שיחיו	לעילוי נשמות האשה החשובה מרת רבקה פיגאל איגל ע"ה בת הגה"ח ר' שמחה בונים בונים ז"ל הונצחה ע"י משפחתה החשובה שיחיו תנצב"ה	לעילוי נשמות הרה"ח ר' יהודה זיגלמן ז"ל בן הרה"ח ר' נחמן ז"ל וזוגתו האשה החשובה מרת אסתר ע"ה בת הרה"ח ר' משה יהודה ז"ל הרה"ח ר' ישראל זיגלמן שליט"א	לעילוי נשמות הרה"ח ר' יחזקאל ז"ל בן הרה"ח ר' נחמן ז"ל וזוגתו האשה החשובה מרת אסתר ע"ה בת הרה"ח ר' משה יהודה ז"ל הרה"ח ר' ישראל זיגלמן שליט"א	לעילוי נשמות האשה החשובה מרת מנשה זינגער ז"ל בת הרב החסיד ר' דוד מנשה זינגער ז"ל אשת שיינדל ז"ל הרב החסיד המפו' ר' משה ביגלאייזאן שליט"א נפטרה כ"ב סיון תש"פ הונצחה ע"י ביה התורה החשובה שיחיו
לעילוי נשמות הרה"ח המפו' ר' מנחם אליעזר אסטרייכער ז"ל בן הרה"ח ר' יצחק שמעון ז"ל וזוגתו האשה החשובה מרת מלכה ע"ה בת הרה"ח ר' יחזקאל שרגא ז"ל	לעילוי נשמות הרה"ח ר' יהונתן בנימין קליין ז"ל בן הגה"ח ר' ישראל ז"ל נלב"ע כ"ב שבט תשפ"ב תנצב"ה	לעילוי נשמות האשה החשובה מרת מלכה ע"ה בת שידלחט"א הרה"ח ר' יהודה שליט"א נלב"ע ל' ניסן תשע"ו הונצח ע"י אבית הרה"ח ר' יהודה אינהורן שליט"א	לעילוי נשמות הרה"ח ר' ישכר דוב יעקובוביץ ז"ל בן הרה"ח ר' נחמן ז"ל וזוגתו האשה החשובה מרת אסתר ע"ה בת הרה"ח ר' משה יהודה ז"ל הרה"ח ר' ישראל זיגלמן שליט"א	לעילוי נשמות הרה"ח ר' פנחס מאיר גאנצפריד ז"ל בן הרב החסיד ר' אליעזר דוד ז"ל נלב"ע י"ד סלו תשע"ד הונצח ע"י משפחתו החשובה שיחיו